

IN TEXTUS POENITENTIALES,
Quatuor Dierum Solemnium Precum,

ANNI 1679.

BREVES DISPOSITIONES HOMILETICÆ.

Die I. (d. 25. Aprilis)

CONCIO I.

Paraf. Esaj. 1: 9. Mala nostra comparanda malis populi Judaici. *Esaj. 3: 25, 26. Amos 2: 14-16. &c.* Impietas nostra licet in quibusdam diversa ab illa Sodomitica, vix tamen minor, *Esaj. 1: 10.* Ne autem quoad poenas, demum *simus ut Sodoma vel similes Gomorra.* *Rom. 9: 29.* in nomine Jesu, ad voluntatem Regiæ Majestatis, stabunt hodie pii in Ecclesia, pro patria nostra orantes, ut Abrahamus olim pro Sodoma. (*fiat exhortatio ad preces & poenitentiam.*)

TEXTUS, *Gen. 18. v. 20. usq. ad finem capituli.*

Exordium, *Amos 7: 4. 5. 6.* -- Han skulle förtära. Hebr. & *consumserat Abyssum magnam.* Ignis notat belli flammam, ut alibi sæpius, *Amos 1: 10. & 2: 5. &c.* Respondet huic visioni in eventu, deletio terræ Israël ex parte, *2. Reg. 15: 29. 1. Chron. 6: 25, 26.* Furor belli non tantum in abyssu, vires nostras maritimas absumpsit, sed & partem provinciarum exterarum abstulit, Deo ita jubente, quemadmodum hic vidit *Amos. conf. Amos 3: 6.* ideoque nos ut filii Abrahamæ in fide, *Rom. 4: 12.* cum Amoso in timore Domini, videamus mala *v. 4.* devotè illa deprecemur, *v. 5.* ut cum illo aliquam impetremus mali diminutionem, *v. 6.* Ex Textu nostro discamus

(Propositio) Processum Divinum in poenis irrogandis.

Votum, *Psal. 6: 2. 3. &c.*

Ex *Gen. 14. & 18. & 19.* aliqua dici possunt de Sodoma & Gomorra, vicinisque urbibus. Nunc processus circa poenam illarum attendendus.

I. DEUS inquisitionem pramittit. *vers. 20. 21.* ubi observand.

a. De quo inquit: de peccatis Sodoma & Gomorra clamantibus: Clamare dicuntur quævis peccata graviora. *Theras Synder dro ganska svåra!* Sic *Gen. 4: 10. Jer. 6: 7.* violentia, oppressio, superbia, &c. *Exod. 3: 7. & 22: 23, 27. 2. Reg. 19: 28. Habac. 3: 9-12. Syr. 35: 17. Jac. 5: 4.*

quorum clamor ad Deum tendit, quando ab hominibus non puniuntur, *Esaj. 5: 8. 9.* Divinam vindictam accelerant, *Jon. 1: 2.* *Apoc. 6: 10.* neque ea ulterius fert vel diffimulat Deus, *Act. 17: 30.*

(B) *Quomodo inquiri.* -- *sara nedh och see till ic. v. 21.* Certe auditus Dei non potest falli, nec opus habet Deus propius videndo, reddi certior, *Psal. 139: 2.* *Fer. 17: 9. 10.* Sc. sed modus loquendi (qui respectu essentia divinae, sine omni localitate intelligendus est;) ostendit, (1) *Dei longanimitatem*, *Rom. 2: 4.* (2) *Dei justitiam*, qui non sine causa nec temere punit, *Gen. 3: 8, 9.* *Et 4: 9. 10.* (NB. quanto magis circumspecti sint iudices terreni, *Job. 29: 16.*) (3) *Pena propinquitatem*, Deus dicitur descendere, quando peculiarem praesentiam admirabili opere ostendit, *Mich. 1: 3. 4.* eadem phrasid & notabilis eventus, *Gen. 11: 5. 7.* *Exod. 3: 7.* hic enim subsecutae plagae Aegyptiorum. Ac postquam Sodomitae nefando ausu & ardore, hospites Loti aggredi volebant, coram Deo & hominibus criminum suorum, ac pessimorum morum convicti erant, *Gen. 19: 4. 5.* *Rom. 1: 28. 29.* Sc.

Ufus. Si quispiam inter nos tam stupidi esset animi, quod existimaret peccata nostra nondum Deo cognita esse, *Esaj. 29: 15.* illi jam continuatis plagis diu Deus respondit ex *Psal. 50: 21.* Quot calamitates tot testes & ministri justitiae divinae. Revereamur Deum omniscium, *Sap. 1: 6. 10.* Depraedicemus ejus justitiam, *2. Chron. 12: 7.* Non contemnamus ejus longanimitatem, *Psal. 103: 8.* Sc. ut evitemus per poenitentiam mala, *Fer. 3: 12. 13.* Sc.

II. *Deprecationem admittit. v. 22--32.* Deus est exorabilis, & admiranda sapientia, hoc Sodomae exitium aperuit Abrahamo, ut ejus deprecatio, nostra esset institutio: & Dei benigna responsio, nostrum foret solatium, *v. 17. 18. 19.* *Rom. 15: 4.* *Notand.*

α Admittens Deus: divina hic sunt opera & nomina, *Jehovah. v. 13. 22.* & quia in forma ad tempus assumpta apparuit, *v. 2.* & iudex universi celebratur *v. 27.* Inde Patres & Doctores Orthodoxi de aeterno filio Dei visionem intelligunt, *conf. Job. 5: 21.* *Act. 10: 42.* *Et 17: 31.* Coram illo stetit Abraham; duo angeli versus Sodomam iverant, *v. 22.*

β Deprecans admissus: Abraham Pater credentium, *Rom. 4: 16.* amicus Dei, *2. Chron. 20: 7.* *Jac. 2: 23.* multis virtutibus clarus: hic imprimis conspicuntur (1) *Spes clementiae Divinae:* *v. 23.* *stond Dan 9: 9.* quae spes, erat ex vera fide in Deum optimum & potentissimum, *Gen. 15: 6.* *Hebr. 11: 23.* & ipse jam tum ex promissionibus, clementiae divinae gustum habuit, *Gen. 13: 2.* *Et 15: 1.* *Psal. 34: 9.* Sc. (2) *Veneratio divina*
justi-

357
168

justitiæ v. 25. quæ ut alias semper, ita maxime in pœnis irrogandis conspicitur. *Job. 8:3. Ezech. 18:4. 9. Rom. 3:5. 6. Sc. B. Luth. Tom. 9. Altenb. p. 484. Fuit oratio Abrahami valida & impetuosa; quæ gratiam Dei & condonationem, quæsi extorquere voluit, solet parcere, imo benefacere familie, urbi, regioni, propter unum justum. Gen. 30:30. & 39:5. & 41:38, 39. 2. Reg. 5:1. Solte denn GOTT nun seiner so gar vergessen! das er vmb sunftig gerechten willen/ nicht etwas lassen könnte? Ach Herr! ach lieber Herr! thue es nicht! das sey fenre von dir: verba ex imo pectore petita, quibus, lachryma & gemitus admiscebantur. Ast, nonne saepe pereunt pii in publicis calamitatibus? vid. *Ezech. 20:47. & 21:3, 4. Respond. Abrahamus vidit hic talem parari pœnam, quæ multorum exitium æternum involvebat, & ab hoc exemptos justos præprimis cupiebat, Psal. 26:6. Apud Ezechielem sermo est de iis qui ipsi falsò se pro justis habent, nam omnes a vera pietate defecerunt; Ezech. 22:18, 19. quod si paucissimi pii inter eos essent, vel beata morte antea abrepti, 2. Reg. 22:20. vel alias in calamitate servati, Jer. 39:16-18. vel illis nihil nocebant mala ista, Rom. 8:28. 35. 36. (3) Humilis subjectio. *Stofft och Afta v. 27. Gen. 3:19. cinis & pulvis, doloris ac pœnitentiæ signa, Josue 7:6 Jon. 3:6. Sc. verba illa non saltem excusationem includebant, sed & misericordiam impetrabant, Job. 10:9. Psal. 103:14. (4) Singularis compassio: plurima habemus teneri ac probi cordis in Abrahamo documenta, Gen. 13:8. & 14:13, 14. 23. 24. Sc. verum plane singularis ejus συμπαθεία in Sodomitas apud quos vixit Lothus, conf. Jer. 48:17. Syr. 37:15, 16. (5) Constantia in orando: sexies enim repetit petitionem suam, vel potius, toties repetendo, venerationis ac humilitatis affectum, ac clementiæ divinæ admirationem auget, dum numerum justorum minuere cogitur: observentur singula vers. 24. 28. 29. 38. 31. 32.***

γ. *Quousq; deprecatio admissa:* Sperabat Abraham plures Lothi concionibus conversos esse, 2. Pet. 2:8. ideo ut tanto minus detraheret justitiæ divinæ, ac condonationem facilius impetraret, primum supponit 50. justos in illis locis reperiri: postquam vero ex divino colloquio intellexit, tot ibi non esse, spe clementiæ divinæ devote precando, quinque numerum minuit, usque ad decem, v. 32. nec ultra progressus est. Vel enim putavit Abraham tot justos esse in familia Lothi, adeoque omnem illam regionē sic liberari; vel non pati divinam justitiā minorem numerum, Jer. 15:1. *Ezech. 14:14. 18. 20. vel si pauciores forent, eos inde ereptum iri: quod cum quatuor illis factum est, Gen. 19:16. quorum tamen peccata in eodem capite commemorantur,*

359.
Ufus. Pio & gravi zelo monendi auditores, ut in hoc patriæ nostræ periculo, Deum clementem deprecetur ex *Psal. 80: 6c.* Exemplo suo docet Abraham, admitti deprecationem. Quamquam non eas habemus pietatis perfectiones, quas habuit ille vir Dei, tamen humili deprecatione ad pedes Dei devolvemur, (*Jac. 5: 17.*) Sed requiruntur in nobis ad imitationem Abraham, (1) *Fides viva*, *1. Chron. 6: 20.* *1. Tim. 2: 8.* *1. Job. 5: 14.* *Hebr. 10: 22, 23.* *Jac. 5: 16.* (2) *Veneratio justitia Diniæ*, *Esaï 9: 6.* *Dan. 9: 18.* inde horror incutiendus impiis, *Deut. 28: 58.* *seqq. 6c.* ad timorem vero filialem excitandi poenitentes, *Luc. 15: 18-21.* *Rom. 8: 15.* *Phil. 2: 12.* (3) *Humilitas*, *Mich. 6: 8.* *conf. Gen. 32: 10.* *Esaï 6: 5.* *Luc. 5: 8.* imprimis, quando Deus in his angustiis nos ut reos coram se sistit, *2. Chr. 7: 4.* *Nehem 8: 6.* *Luc. 18: 13.* (*NB durissimis dictis ac exemplis S:æ S:æ occasione editi Regij, contundenda sunt corda superba & secum, si forte è judicio induritionis eripi possunt.*) *conf. Nehem. 9: 10.* *Psal. 75: 5. 9.* *1. Reg. 21: 17.* *1. Reg. 13.* *Act. 12: 21.* *6c.* superbia crimen Diaboli, *1. Tim. 3: 6. 6c.* (4) *Charitas & compassio in proximum afflictum*, *1. Cor. 12: 26.* *1. Pet. 3: 8.* *Hebr. 10: 32-34.* non debemus augere onera, quando Deus onus satis grave imposuit, neve prorsus securi simus ac sine omni cura, in his procellis quas patitur Ecclesia, *Amos 6: 1-6.* *Zeph. 1: 12-14.* (5) *Constantia in precibus*, non saltem paucis horum quatuor dierum solemnium horis, in ædibus sacris, sed & extra eas diligenter orandum, *Luc. 18: 1.* *Rom. 12: 12.* *1. Thess. 5: 16. 6c.* Abrahamus domum rediens, absque dubio cum domesticis suis pie orabat, *Gen. 18: 19.* cujus orationis vis ostenditur, *Cap. 19: 29.*

III. *Quomodo DEUS poenam immittit.* Filius Dei in assumpta forma discessit, finito familiari colloquio, *v. 33.* curavit Lothum liberari, *Cap. 19.* & postea exitialem poenam in Sodomam & vicina loca effudit, *Cap. 19: 24. 25.*

Ufus. Observat B. Luth. in h. l. nondum plene elapsos fuisse 15. annos post cladem bellicam, quam à vicinis passi fuere Sodomitæ cum sociis, *Gen. 14: 10. 11.* nihilominus, viventibus adhuc & in vicinia degentibus quibusdam Patriarcharum, in tam horrenda flagitia prolapsum sunt, ut diutius illos non ferre potuerit Deus. Nondum plene absoluti erant 15. anni post prius bellum, A. 1660. finitum, priusquam nostro cum damno accensa ea belli flamma, quæ adhuc ardet. Ac quoniam hunc textum nobis proponi curat S:æ R:æ M:æ. Simul innuit (1) Nos non esse meliores Sodomâ & Gomorrâ, *Deut. 32: 32.* *Thren. 4: 6.*

NB.

353
169

NB. Ezek. 16: 46-49. (2) Longanimitatem Dei nos adhuc invitare ad poenitentiam, *Matth. 11: 21. Luc. 17: 28. 29. 32.* & deprecationes, si forte unus vel plures, vel olim Abraham, stare velint in raptura ut iram avertant, *Ezek. 22: 30.* verum *Gen. 18: 22.* nenuria, de qua *Pf. 14: 3. 4.* (3) Quod nisi poenitentiam agamus, ut *Sodom. & Gomorra* peribimus, *Luc. 13: 3. 5. conf. Deut. 29: 23. Amos. 4: 11.* & forte peior nos manet poena, *Marc. 6: 11.* Ne cogitemus, apud nos esse Evangelium, inter nos esse aliquos pios, & ideo nihil mali nobis eveniet. Nam tanto major erit poena, quanto gravior Evangelii abusus, *Luc. 10: 11. 12.* Propter pios quandoque parceret Deus populo, *Esaj. 65: 8. Jer. 5: 1.* sed quando illi pauci sunt, & gens mensuram peccatorum suorum implevit, Deus impios perdit, pios autem liberat, ut Noachum e diluvio, *Gen. 6: 17.* Lothum e Sodomā, *Syr. 16: 9. Ec. conf. Esaj. 57: 1. 2. Jer. 45: 4. 5. 2. Pet. 2: 9.* Conclusio ex *Luc. 19: 42.* Votum ex *1. Reg. 18: 37.*

CONCIO II.

Parasc. Jer. 10: 24. Oratio est Prophetæ nomine populi, Ex *Gen. 18.* audivimus de exitio Sodomitarum; nunc in textu altero de plagis Israelitis infligendis, agitur, Deum itaq; rogamus, velit recordari quod & nos populus ejus sumus, *Esaj. 27: 6. 7. 8.* ubi per ventum orientalem, intelliguntur hostes ex parte ad orientem habitantes. Ut mala evitemus & bona speremus, animo poenitenti considerabimus judicia Dei de nobis in verbo ejus, &c.

TEXTUS, *Levit. 26. v. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.*

EXord. *Pf. 51: 6.* ubi sec. Hebr. verba ultima; *ut innocens sis in judicio* te. Conscientia peccati fatebatur David justa esse mala per Nathanem prænunciata. *2. Sam. 12: 10. 11. 12.* Justum deprædicavit Deum in verbo comminatorio, nec minimam in illo esse injustitiæ speciem, postquam peccatorem in judicio coram se stitit. *Job. 40: 1. 3.* Ne autem homines in horum temporum calamitatibus, vel Deum accusent, vel se nimis excusent: Rex noster pia intentione voluit nos altero statim textu doceri, quod horum annorum poenæ, per sententiam judicariam, jam ante 3000. annos, in codice legum justissimo latam, immixtae sint. In timore itaque Domini tractandum

(Propositio) De poenis quibus Deus populum suum castigat.

Votum ex *Psal. 119: 107, 108.*

Aj

Hic

354
Hic *Levit. 26: a v. 1. ad 13.* jucundissimæ sunt promissiones: Verum iis populus Dei non potest frui, si non ambulaverit in statutis Dei, *v. 1.* proinde sequitur *v. 14.* dura adversaria *scd.* *Men om J icke ic.* quæ minæ continentur usque ad *v. 14.* initium earum habet textus noster.

I. *Pœnarum causse:* Deus semper bene facere cupit, *Psal. 145: 8. 9.* sic & hic beneficia præmittit. At peccata hominum justissimam ejus iram provocant, *Jer. 2: 19.* In textu proponitur gradatim ascendens malitia: (1) *Inobedientia, J icke hören mig!* *v. 14.* scaturigo omnium peccati, *Zach. 7: 13. Mal. 2: 2. Sc.* (2) *Negligentia mandatorum div. Och icke gören ic.* Ideo data Div. mandata, ut iis attendamus, ideo attendemus ut ea faciamus, *Deut. 4: 5. 5: 1. 32. 33. Jac. 1: 22. Sc.* Plena mandatorum impletio, secundum rigorem legis, est impossibilis, *Gal. 3: 21. 22.* at pii, fide Christum, qui legem implevit, apprehendentes, *Joh. 1: 12. Gal. 4: 4. Sc.* per spiritum ejus Deo grati vivunt, *Rom. 8: 3. 4.* (*vid. glossa Luth. ad Rom. 8: 1.*) Verum hic agitur de iis qui profus negligunt voluntatem Dei. (3) *Contemptus status. Div. Sbrachten!* *v. 15. 1. Sam. 2: 12. 30. Prov. 13: 13. 5: 28: 9.* (4) *Fastidium verbi div. förkast!* rectius transfertur sicut, *v. 43. Och eder Stäl hafver en Wämjelse til mina Rätter.* Verbum Dei cibus vitæ, *Joh. 6: 27.* dulcius melle, *Psal. 19: 13.* odor vitæ, *2. Cor. 2: 14.* sed illud fastidiunt impii ut rem foedam, *Deut. 7: 26.* cibum ingratum, *Num 21: 5.* ideo illis odor mortis fit, *2. Cor. 2: 16.* (5) *Violatio fœderis div. Mitt Sörbund eisbata.* Hebr. *Til at gidra til innet mitt Sörbund.* grave crimen est fœdus frangere, *Ezek. 17: 15.* gravius est, fœdus Dei irritum reddere. *Esaj. 24: 5.* gravissimum, quando id ideo fit, at the icke skulle göra något *Öfrans Bodh!* ut hic præcedit. Sub conditione obedientiæ in fœdus recepti erant, *Exod. 19: 5. 8. Sc.* ne eam præstarent; Deum, statuta ejus, fœdus solenniter ininitum, & sacra omnia contempserunt, *2. Reg. 17: 15. 19. Jer. 34: 18. Sc.*

Ufus. Instituat seriatim applicatio horum singulorum, secundum quemlibet ordinem, statum & ætatem, & ostendatur, quomodo in his vitiorum classibus continentur infinita peccatorum species, quæ apud nos causæ sunt pœnarum, *Deut. 28: 15.* Nos fœdus in baptismo ininitum, *1. Pet. 3: 21.* sæpe a parte nostra violamus, per pœnitentiam itaque renovandum. In hoc cap. *Lev. 26. v. 34. 35. 43.* peculiariter indigitatur violatio sabbati, vastitatis quiete puniendæ: Ideo ex hoc uno nostro vitio, sat habuisset Deus causæ justæ, cur tot in nos mala immitteret, *Nehem. 13: 17. 18.*

Ezek.

Notatio sabbati.

Ezek. 20: 13. & 22: 8. Nihil animæ salutarius, nec corpori gratius, quam secundum instituta Christianismi diem Domini sanctificare; & tamen illi optimi nunc volunt videri Christiani, qui norunt per prudentiam Oeconomicam minores labores, itinera, &c. rejicere in dies sacros, *Nehem.* 13: 15. ex æquitate Politica, violatoribus indulgere, (contra praxin, *Nehem.* 13: 19-21.) vel eos prætextu libertatis Christianæ, Theologicè excusare, *Ezek.* 22: 26. 28.

II. *Pœnarum gravitas*. Sæpius mala temporalia tribus classibus comprehenduntur *Jer.* 14: 12. *Ec.* In textu quoque illæ observantur (1) *Morbi*. vel animi, *terror*, *v.* 16. *Deut.* 28: 28. 29. vel corporis, *inflammatio*, *febris*. *Deut.* 28: 22. *consumptio oculorum* *1. Sam.* 2: 33. *sontabescencia corporis* (animæ) *Deut.* 28: 65. *Tbren.* 4: 8. (2) *Belli mala*. hostis sementem omnem perdet & consumet, *v.* 16. *Judic.* 6: 4. *homines prosterneat*, *slagne* *v.* 17. *subjugabit*, *râda öfwer eder* / *Psal.* 106: 41. *Fuga ex terrore panico*, *då ingen jagar* / *v.* 36. 37. *Job.* 15: 21-24. *Prov.* 28: 11. (3) *Fames* *v.* 19. *cælum ut ferrum*, non pluvia neque rore terram rigabit, *Deut.* 28: 23. *1. Reg.* 8: 35. *Terra ut as*, prorsus sterilis *v.* 20. Ut ne coli quidem possit, *Deut.* 11: 17. *Psal.* 107: 34. *Et omne robur vestrum frustra consumetur* -- *v.* 20. post sudores & labores, spinas & tribulos metent, *Jer.* 12: 13. Hæc dura satis in se, sed adhuc duriora redduntur, (a) quoniam a Deo irato, *iagh skal ställa mitt Ansichte emot eder* / quæ phrasis exterminationem notat, *Levit.* 20: 3. *Ezech.* 14: 8. *Amos*, 9: 4. 8. (ß) quoniam *augebuntur*, *Siu reesfor mehr* / *v.* 18. h. e. multis, certis tamen modis, gravius vos affligam; sic iterum *v.* 21. 24. 28.

Ufus: Sicut pœnæ causas in nobis agnoscimus, ita ejus gravitatem quoque experti sumus: attriti sumus bello; multi fame prioribus annis consumti: morbi contagiosi in quibusdam locis non rari, vel in posterum metuendi. Solet enim ista triga malorum juncta esse, nisi Deus nostra pœnitentia placatus fuerit. (*did. ex Deut.* 28: 20. *ubi tertio conicio hunc suum textum non tractat*)

III. *Pœnarum scopus* a Deo intentus; quamdiu populum in terra sua servat, & non plane abjicit. *2. Reg.* 17: 23. Sed adhuc vocat, *Esaj.* 65: 2. tam diu per pœnas castigare & emendare solet: fitque malum respectu pœnitentium; *castigatio paterna*, *Psal.* 34: 20. & 112: 7. *Hebr.* 12: 7. 9 respectu impiorum pœna. *Psal.* 34: 22. *Jer.* 12: 1. 2. 3. Respectu totius Ecclesiæ particularis, *emendationis medium*. *1. Reg.* 8: 46-50. Hic finis videtur alienus ab hoc textu, sed ibi illum latere probamus: (1) ex generali scopo malorum temporal. respectu

populi Dei *1. Reg. 8: 33, 35. 2. Chron. 31: 12, 13. Esaj. 26: 16. Hof. 5: 14, 15. 6: 1. Sc.* (2) ex hoc capite, *Lev. 26. v. 40, 41.* Illi nauſcabundi rejece-
runt iudicia Dei *v. 15.* Deus in ira & eos abominatus eſt *v. 30.* at ſe-
quitur pro pœnitentibus conſolatio, *v. 44. conf. Ezek. 39: 26. 28.* (3)
ex ipſo textu, ubi (α) *Deemſſtia v. 16.* plagæ ſunt miniſtri execu-
tionis juſt. div. *Conſtituti viſitatores,* ut ad obedientiam trahant.
Exod. 32: 34. Job, 7. 17. 18. tempus viſitationis. *Luc. 19: 44.* (β) *Ell*
at näpſa/ v. 18. eadem vox *Deut. 8: 5. 11: 2. Prov. 3: 11. 12. Sc.* (γ)
idra Högfärd - nederſlä/ Hebr. *ut fungam ſuperbiam roboris veſtri,*
omne, in quo confiſſendo elati eſtis (*Nehem. 9: 29.*) diruam, ut veram
diſcatis humilitatem, ac unice in veſtram felicitatem, quærat̄is à Deo
auxilium *Jer. 3: 23-25. Apoc. 3: 17. Sc.*

Uſus. Initium facimus precum ſolemniū, pœnitenti animo de-
preceſur omnia mala: & oremus pro Eccleſia, Rege, Patria, nobis-
que ſingulis. Sed & ex iis malis, quæ hæcenus paſſi ſumus, mul-
tum lucri ſic habebimus, ſi hunc a Deo intentum finem, vera pœni-
tentia nobis reddimus ſalutarem, *Thren. 3: 17. 2. Maccab. 6: 13-16.* Si
eum vel ignoramus vel contemnimus, etiam ſine afflictionibus ſumus
infelices, at in illis magis adhuc miſeri, *Ier. 5: 3.* Verum ex verbo Dei il-
luminati habeamus temporales aduerſitates pro medicina, *Esaj. 64: 5.*
Ezech. 33: 10. 11. Concluſio ex *Esaj. 57: 15. 16.* Votum ex *1. Reg. 8: 57. 58.*

Die II. (d. 20. Junij)

CONCIO. I.

Paraſc. Jer. 4: 14. Non tam carnalis, quam ſpiritualis hic injun-
gitur mundatio, *Esaj. 1: 16. Jac. 4: 8. Sc.* interna cordis, *Aſ. 15: 9;*
1. Pet. 1: 22. *Iſraël Dabſtonet* ab impietate, immunditie peccati, *Pſal.*
1: 4. 9. *Prov. 30: 12.* fugandæ ſtadelige Lähror/ Hebr. *Cogitationes va-*
nitatis, de auxiliis vanis, *Jer. 2: 5. 37.* de perpetrandis malis, *Prov.*
6: 18. *Esaj. 55: 7.* de rebus, quæ non adferunt veram conſolationem,
ſed vel anxietatem, *Jer. 4: 15.* vel ſecuritatem, *Thren. 2: 14.* Neces-
ſarium ſemper eſt ſpiritualis ejuſmodi mundationis mandatum, ſed ut
ſit tanto efficacius & ſalutarius, ex præſcripto Regio proponendum ſi-
mul hoc altero die ſolenni, præclarum ejuſ exemplum. quod ut in glo-
riam Dei fiat, gratiam ejuſ imploramus.

TEXTUS, 1. SAM. 7. V. 6. 7. 8. 9.

Exord.

357
171

Exord. *Psal.* 141: 5. ubi (α) *Ipsum desiderium*: Præ deliciis mundanis, benignam & tempestivam à justo correptionem cupit, *Prov.* 19: 25. & 27: 5. 6. (β) *Cautio*, *Ther skal wara* / *ic.* Hebr. *Oleum capitis ne invertat caput meum*, h. e. fac ô Deus! ne illo probi hominis zelo, qui est tanquam *oleum capitis*, per impatientiam abutar, neve id sine usu de capite meo defluere patiar, *Prov.* 9: 8. (γ) *Propositum*, *Ey tagh beDer* / *ic.* Adhuc oratione & spe defensionem tuam impetrare volo, contra inimicorum pravitates, *Psal.* 140: 3. Sic Israël salutariter correptus, *v.* 3. à Samuele viro justo, *1. Sam.* 3: 19. 20. in gravi periculo non habuit *aversum caput*, ut *Num.* 14: 4. sed *adhuc* ipsi & Samuel contra inimicos *ombant*, *v.* 8. 9. Habemus itaque

(*Propos.*) In Ecclesia Israëlita, veræ poenitentiae exemplum, *Votum Ex sine Orat. Manass.* *D. H. Erre-- wãrdigas Hielpa ofi* / *ic.*

Mizpa, ubi pium hocce negotium instituebatur, *v.* 5. erat urbs in tribu Benjamin, *Jos.* 18: 26. solennibus ejusmodi congregationibus celebris, *Judic.* 20: 1. *1. Sam.* 10: 17. *1. Macc.* 3: 46. Nomen significat *speculam*, ex qua custodes & vigiles, periculi avertendi causa prospiciunt, *Esaj.* 21: 6, 7, 8. Samuel fidelis Propheta, & inspector vigilans *Hebr.* 13: 17. In *Mizpa*, specula sua, *Habac.* 2: 1. de periculo monet, & è somno peccati populum excitat, *Eph.* 5: 14. ad veram poenitentiam; cujus observa

I. *Modum*: videlicet (1) *Solennis congregatio*; *Rommo tilhopal* ex vocatione Samuelis, *v.* 5. sic *Judic.* 20: 26. (2) *Effusio aquæ*: Sunt qui cum interprete Chaldaeo, nihil nisi *largam lachrymarum suffionem* hic intelligunt. Verum quoniam id aliis verbis propriis effertur, *v.* 2. & hic distincte dicitur aqua, primum *hauriri*, deinde *effundi*, tropica vocum acceptio, hic sine necessitate non est adhibenda: sed existimant plerique, (*Chemnitius, Gerhardus, Theologi Vinaricienses, Fridlieb. Danhawer, &c. &c.*) peculiarem fuisse poenitentiae ritum, hauriæ effusæque aquæ naturalis; cujus reddi possunt causæ, (α) Ut ostenderent sic se è corde confessiones & querelas, & ex oculis lachrymas fundere velle, *1. Sam.* 1: 14. *Pf.* 6: 7. *Jer.* 9: 1. *Thr.* 2: 11, 18. (β) Ut humili peccatorum confessione, isto symbolo agnoscerent, se dignos esse ejusmodi effusione in interitum, *2. Sam.* 14: 14. *Psal.* 79: 3. (γ) Ut significarent se optare talem peccatorum suorum abolitionem, *Hiob.* 11: 16. à Deo, *Esaj.* 43: 25. intuitu redemptoriæ effusionis, *Psal.* 22: 15. Hæc aquæ effusio Israëlitarum, facta dicitur *coram Deo*. Deus enim pecu-

liari præsentia gratiosæ gradu modoque, adest in piis congregationibus, *Judic. 11: 11. Psal. 82. 1. Matth. 18: 20.* (3) *Jejunium*; sicut de *Dagen* integro die cibo abstinebant, secundum legem, *Levit. 23: 32.* & morem, *Judic. 20: 26.* Corpus sic castigando, idonei magis reddebantur interioribus actibus pœnitentialibus, *Lev. 16: 29-31. Nebem. 9: 1. Sc.* (4) *Confessio pœnitens*; sicut *ther*: non dilata pœnitentia, sed in ipso illo loco & tempore clamabant: *Wî hafwe syndat H&Kanom!* (ut est in Hebr. & versione Luth.) *b. e.* contra Dominum, ut recte h. l. Fennica versio: Sic & Sverica in *2. Sam. 12: 13.* Non saltem in conspectu ejus peccavimus, sed quod gravius est, contra divinam ejus Majestatem, mandata ejus transgrediendo, *Psal. 51: 6.* & idola colendo, *1. Sam. 7: 3. Deut. 32: 5. 6.* (5) *Pia obedientia*; *Och så dömdes ic.* Non nunc, quod postea faciunt, *1. Sam. 8: 5.* Judicariam potestatem Samuelis averabantur, sed in veræ pœnitentiæ indicium & initium, obsequenter admittunt Propheticum Samuelis zelum *1. Sam. 3: 20. 22.* & rigorem, quem ut Judex excercebat, in extirpanda idolatria & restaurando cultu vero, *1. Sam. 7: 3. 4. 5.*

Ufus: (In genere fiat gravis admonitio & institutio ad veram pœnitentiam.) Inprimis hoc agendum, ne pro solenni ac pia congregatione, diebus sacris, regnet apud nos focors & superba segregatio a piis cœtibus, *Hebr. 10: 25.* Qui cœtus in textu nostro & alibi, ob peculiarem præsentia divinæ gloriæ commendantur, *Psal. 26: 6, 7, 8, 12. & 84: 2-5. Sc.* Ac quoniam S:^a R:^a M:^{tas} in edictis suis, vi verbi divini, *Joël. 2: 15, 16, 17. Act. 2: 46, 47. Sc.* publicam mandat omnium, quibus per valetudinem licet, in locis sacris, hisce diebus pœnitentialibus, congregationem; exemplo Samuelis docet, Dei cultum solennem ea ratione fieri debere: Inde pariter monentur omnes; ne aliis temporibus sacris, pravo more cultum ordinarium ad loca privata trahant, neve omnem congregationem negligant; nisi cum dedecore Christianismi, minoris facere velint, tum festa, ante & post Christum in omni Ecclesia Dei, in memoriam ac salutarem usum beneficiorum Redemptoris, solenni pietate celebrata; tum ipsum *Diem Domini*, divino mandato sanctificandum, *Exod. 20: 8. Esaj. 58: 13, 14. Act. 15: 21. & 20: 7. 1. Cor. 16: 2. Apoc. 1: 10. Sc.* Promissio præsentia Christi, *Matth. 8: 20.* tunc obtinet, si fiat in nomine ejus congregatio, at talis ea non est, quæ præter ordinem in Ecclesia hactenus servatum, extra necessitatis casum instituitur: quemadmodum promissio exauditionis, *Job. 16: 23.* locum non habet, si oratio sit præter voluntatem ejus, *1. Job.*

359
172
s: 14. Et ut numerus minor, *Matth. 18: 20.* appositus, consolationi est illis, qui in morbis, persecutionibus, &c. Ecclesie communiōe publica carere coguntur; ita bene valentes, & in Ecclesia libera viventes, tenentur numeroſo concursu, cultu Deo grato, promissionem istam salutarem sibi reddere, *conf. B. Luth. in Gen. 28: 17. Tom. 9. Altenb. p. 884. & Tom. 8. p. 370. seq.* quo spectant etiam quædam in Epistola ejus *von Winckel predigern. Tom 5. p. 966. seqq.* Ex ritu effusionis aquæ monemur, cor nostrum seria peccati agnitione & detestatione, cum devotis precibus inter copiosas lachrymas effundere, *Psal. 42: 5. & 142: 3. Tbren. 3: 48, 49. Luc. 7: 38. & 22: 62.* vitam nostram momentaneam, vera humilitate considerare, *Hieob. 14: 11, 12. Psal. 90: 5. Jac. 4: 14.* & orare, velit Deus peccata nostra in profundum maris mergere, *Miech. 7: 19.* nos à peccatis abluere, *Psal. 51: 9.* propter divinam aquæ & sanguinis Jesu Christi effusionem, *Job. 19: 34. 1. Job. 1: 7. Apoc. 7: 14.* Jejunium Deo acceptum, servandum est, non solum externa à cibo abstinentia, *Jer. 36: 9.* etiam in Novo Test. usitata, *Act. 13: 2, 3. & 14: 23. Sc. vid. Homil. 1676. die III. Conc. 2. Membr. I.* sed imprimis, abstinendo à peccatis, *Esaj. 58: 3-7. Joel. 2: 12, 13.* ut orationi & celebrationi nominis Divini, nos tradere possimus, *Nehem. 9: 1, 4, 5. Dan. 9: 3, 20.* & bona nostra pauperibus impertire, *Act. 10: 2, 30, 31. (vid. Chemnie. Exam. Concil. Trident. p. 751. seqq.)* Necessaria vero maxime est *Confessio seria*, *Judic. 10: 10, 15. Ps. 32: 4, 5. conf. Homil. An. 1676. Die III. Conc. I. Membr. 3.* Ac denique urgenda *prompta obedientia*, non differri, nedum negligi debet studium veræ pietatis, *Matth. 3: 8, 10. Tit. 2: 14.* Quando Dei spiritus per ministros suos nos redarguit, *Job. 16: 8.* ne simus pervicaces, *Hos. 4: 4.* sed mature sequamur monitum Dei, *Heb. 3: 7-13.* & agamus poenitentiam, *Syr. 5: 8. & 18: 22.*

II. *Probationem*: v. 7. In opere poenitentiali constitutos Israelitas adoriuntur Philistæi: vel quod suspectum habebant hunc populi devicti congressum, verentes ne novi aliquid molirentur; vel quod illos in poenitentia negotio inermes, & animo ut putabant, dejectos, facilius vinci posse sperabant, vel alia aliqua causa instigabamur. Deo tamen permittente, sic probata fuit Israelitarum Resipiscencia, an esset seria vel hypocritica, *Hos. 7: 14, 15, 16.* Satrapæ Philistæorum erant quinque, potentes satis, *Jos. 13: 3.* & in proxime præcedentibus pugnis, Israelitis superiores, *1. Sam. 4: 2, 10, 11.* à Deo in vicinis terris relictæ, ut per illos populum suum probaret & exerceret, *Judic. 2: 21-23.*
U 3: 1-4.

300
Ufus: Admirando consilio Divino id fidelibus accidit, quod cum aliqua incrementa habeat eorum pietas, vel nobili aliquo indicio inelarescat, mox subjiciantur novis sive tentationibus, sive periculis, sive adversitatibus, *Psal. 66: 10. Syr. 2: 1.* Cum fides Abelis sacrificio inclaruit, mox habuit fratrem adversarium, *Gen. 4: 5.* Postquam Loth hospites coelestes exseperat, statim scelesti cives domum ejus nefando furore circumdederunt, *Gen. 19: 3. 4.* Post Paschalia Israelitarum sacra, & triumphalem, Deo duce, ex Aegypto egressum. *Exod. 12: 28. 42.* in angustias acti sunt a Pharaone, *Exod. 14: 10.* Fiducialem per mare rubrum transitum, *Hebr. 11: 29.* & suavissimas Dei laudes, securam amaritudo aquae, *Exod. 15: 23.* & fames. *Exod. 16: 3.* Mysticam per manna cibationem, intercepit penuria aquae: & quietis sabbathicae mandatum, excepit imperus crudelis Amalekitarum, *Exod. 16: 5. 17: Deut. 25: 17. 18.* Quo maturiora & frequentiora peregit Hiobus sacrificia, eo propinquior ejus calamitas, *Hiob. 1: 5. 12. conf. Eccles. 9: 2.* Summus Sacerdos coram Deo stans, instauraturus Ecclesiam, ad dextram habuit Satanam sibi adversantem, *Zachar. 3: 1.* Et ut Jesus noster in omnibus vult esse fidelibus solatio, *Hebr. 4: 15.* Ita & ipse hunc ordinem subire voluit, *Marc. 1: 11-13.* Cum pijs vero illum morem frequentissime servat Deus; (1) Ut tanto firmiores agat radices eorum pietas, *Psal. 81: 8.* Quae Israelitarum felicitas in textu apparet. (2) Ut pluribus experimentis Deo gratiores fiant, *Gen. 22: 12. Esa. 48: 10. 2. Cor. 4: 17. 1. Pet. 1: 6. 7. Jac. 1: 2. 3.* (3) Ut fides eorum magis pateat, *conf. Gen. 32: 2. 6. 7. 24. 25. 28* (4) Ut eo melius liberentur a peccati sordibus, *Jer. 9: 7. Zach. 3: 3. 4. 5.* (5) Ut a superbia custodiantur, *2. Cor. 12: 7.* Verum quoniam nos ex primi diei textibus, & omnium nostrum confessione, arguimur peccatorum quae iram Dei accendant, quomodo gratiosa probatio, exemplo Israelitarum, ad nos pertineat? Respond. Proponitur, (a) In consolationem piorum, ne despondeant animum, dum per iteratos & auctos dies poenitentiales, vident mala non minui, Postquam Anno 1675. quartus additus dies solennis, tempore comitiorum; & annis sequentibus, unus semper maturior reliquis celebratus: Exinde magis quasi instigati hostes, fervidius & maturius nos aggressi sunt, ut Philisti Israelitas, diem suum poenitentialem in Mizpa celebrantes. Sed pergamus cum pia V. T. Ecclesia in respiscendo, & felix nobis erit successus, ut post videbimus, *Hebr. 10: 36: 37.* (b) In emendationem omnium. Deus textibus primi diei mala minando terreat. Nunc exemplo miraculose post poenitentiam auxilii, & nos ad veram respiscentiam allicit, *Psal.*

88. 14. 15. 2. *Peet.* 3: 9. (γ) Equidem pauci nostrum cum poenitentibus Israëlitis comparandi, pia tamen observatione dignissimum est, quomodo Rex noster clementissimus, cum juventutis annis, insignes pietatis gradus acqvirens, & ritu unctionis divino consecratus, mox vicinos habuit hostes; eodem plane modo ac David statim *post unctio- nem*, hostes habuit vicinos Philistæos, ad occidentem habitantes, 2. *Sam.* 5: 3. 17. & postquam Rex serenissimus, divina ope, una alterave pugna, hostem unum profligasset, mox plures quasi invidentes illi gloriam, quam ut David, 1. *Sam.* 18: 7. post primam pugnam tulit, unitis diversarum gentium armis, Eum aggressi sunt; sed Gloria Altissimo, qui pro illo pugnante, id egit quod olim pro Davide, 2. *Sam.* 5: 20. 24. 25.

III. *Successum*: Triplex hic notatur, (1) *Fiducia in Deum*. Israëlita ad primam de hoste famam, timebant, v. 7. verum poenitentes, facile se erigebant, & legitime per Dei ministrum, divinum auxilium quærebant, v. 8. Veræ poenitentia verus fructus, *Deut.* 4: 29-31. 2. *Chron.* 6: 37-39. *Luc.* 15: 18. *Ec.* (2) *Sacrificium in fide*. Tulit Samuel, et fert *lamb*/ Hebr. & Luth. et *Widol* *lamb.* v. g. b. e. agnum lactentem, (ut bene Fennica,) *Exod.* 23: 19. Sed qui ultra ostiduum vixit, *Levit.* 22: 27. Obtulitque Propheta et *heet Drännoffer*. Vere *holocaustum*, b. e. Sacrificium totum igne consumtum, et *Heeloffer* / *Psal.* 51: 21. secundum ritus sacrificales, *Levit.* 1: 12. 13. Quodque pro populo poenitente oblatum, Deo gratum erat intuitu oblationis Christi, agni Dei immaculati, *Esa.* 53: 7. *Job.* 1: 29. *Ephes.* 5: 2. 1. *Per.* 1: 19. *Apoc.* 13. 8. Quemadmodum Israëlita vera fide quoque circa *Dielpestenen* / 1. *Sam.* 7: 12. respiciebant Christum lapidem angularem, a quo omne auxilium, *Psal.* 118: 21. 24. *Esa.* 28: 16. *Ec.* Sine poenitentia populi, ingratum fuisset sacrificium Samuelis, *Esa.* 1: 11. *Ec.* per poenitentiam vero fuit acceptissimum, quamquam nec a Sacerdote ordinario, nec in loco debito factum. Erat in hoc casu, circa utrumque divina dispensatio, ut *Judic.* 6: 19. 1. *Sam.* 16: 5. *Ec.* (3) *Benigna exaudirio*. Oravit Samuel pro populo, v. 9. id partem officii sui ducens, 1. *Sam.* 12: 23. Respondit Deus potenti ope, 1. *Sam.* 7: 10. 11. Magna certe vis est intercessionis, a viro pio facta, *Gen.* 18: 7. *Jac.* 5: 16. *Ec.* Verum non pro impoenitentibus, *Jer.* 15: 1. 1. *Job.* 5: 16. quod & serio inculcat Samuel, 1. *Sam.* 12: 20. 21. 24. 25.

Ufus. Si hisce diebus & alijs, cum vera fiducia & spe auxilii, Deum quærere volumus, necessaria nobis est seria respicientia, modis *membr. R. ex v. 6.* monstratis, imo exemplo Israëlitarum v. 4. peccata ab-

369.
ta abjicienda & detestanda, *Esa. 1: 16-20.* Alias sine poenitentia ex sacrificio Christi pro nobis praestito, nullum nobis solatium superest, *Hebr. 10: 26-29.* Nec spes exauditionis esse potest, *Job 9: 31.* Nec auxilium expectandum, *1. Sam. 12: 15; Conclufio ex 1. Job. 5: 14. 15.* *Votum. P/al. 38: 22. 23.*

CONCIO II.

Parasc. Esa. 58 9. benigna promittitur exauditiō poenitentibus, de quibus *v. 6. 7.* Post institutionem de vera respiciētia ex *1. Sam. 7.* sequitur nunc ex Textu altero, de ejus fructibus, spe ac fiducia in Deum.

TEXTUS *P/al. 35: v. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.*

Exord, *Zephan. 3: 11. 12.* Prophetia est de Novi Test. Ecclesia, cujus membra in oculis mundanorum vilia, *Luc. 12: 32.* externa confidentia instrumenta *Jer. 7: 4.* abijcerent, hic *v. 11.* & Deo soli adhererent *v. 12.* Illi qui potentia aliqua sua superbiebant, ac praerextu verae religionis, & non sincero ejus usu, progressum sibi pollicebantur, *stāte Delgon; Hebr. exultantes superbia,* tollendi sunt, *Esa. 30: 16. 17. ut populus afflictus ac tenuis,* uni Deo confidere discat, *Jer. 9: 23. 24. Zach. 13: 9.* Videamus itaque in textu.

(Propof.) Qualis sit poenitentium animus in adversis.

Votum *P/al. 25: 15. 16.*

Aliqua in hoc Psalmo a *v. 11.* usque ad finem, conveniunt cum, *Pf. 22; & hic v. 18. cum Hebr. 2: 12.* Ideo quidam Patrum & Theologorum, de Christo illum intelligunt, quandoquidem & ipse, *v. 19.* ad se applicuit, *Job. 15: 25.* Proinde solidiori respiciētia id agamus, ut simus vera Christi membra, *Iob. 15: 4. Eph. 5: 30.* & sic quilibet poenitens in adversis.

I. *Auxilium à Deo sibi implorat: HËrre trätt/ etc. v. 1.* Ope tua justitiam causā meā ostende, *1. Sam. 25: 39. 1. Reg. 8: 32, 45. P/al. 74: 22. Thren. 3 58 &c. Suijch/ ic.* quoniam mea causa, Tua est, vires autem mihi nullae. *1. Sam. 17: 47. Nebem. 4: 20. Zagh Sfsid och Spiut/ v. 2.* Hebr. *Clypeum & scutum,* hoc alterum armorum genus, erat grandius aliqvod, totum tegens corpus; & sic recte redditur, *Pfal. 5: 12.* Hæc autem arma, Deo per morem humanum à Davide tributa sunt, ut ostenderet tutissimè se à Deo protegi, *Pfal. 18: 3. & 91: 4. &c. Och star vp/ ic. b. e.* insigni adjutorii opere, Te praesentem monstra, *v. 22, 23. Num. 10: 35.* Ut heros ad pugnandum, *Pfal. 68: 2.* ut vindex oppref-

363
174

oppressorum, *Psal. 82: 9. Esaj. 33: 9. 10.* Dragh fram Glasweti/ Hebr. *lauceam*, 1. *Sam. 13: 22.* h. l. notat vindictam Dei fulminantem, *Psal. 18: 15. & 44: 6. Habac. 4: 11.* Och bestyddda / Vox Heb. *Segor*, convenit cum *ovxax*, acinace, gladii genere: (ita *Glassius & alij multi.*) Ac elegantir sicut v. 2. duo defensiva arma, ita v. 3. duo offensiva, Deo tribuuntur, *contra persecutores Davidis.* Gladius sapius est vindictæ ac iræ divinæ symbolum, *Deut. 32: 41. Esaj. 27: 1. & 34: 5, 6.* Ex hac divina defensione, internam fiduciam posseit: *Sågh til mina Sidh/ iagh ärtin Hielp.* Hebr. *Ego (Jeschuatek) salus tua.* h. e. quod tu sis Jesus meus, à quo omnis felicitas temporalis ac æterna, *Gen. 49: 18. Exod. 15: 2. Psal. 21: 1. &c.* fac ut id in corde meo intimè sentiam, *Psal. 56: 10. Rom. 8: 16. 2. Cor. 1: 22. 1. Job. 3: 20, 21.*

Ufus. Corde vere pœnitenti, cum Davide oremus, velit Deus causam nostram defendendam fuscipere, *Psal. 54: 3. 1. Sam. 24: 16. Psal. 119: 154.* nos protegere, *Pf. 7: 11. & 7: 52.* pro nobis pugnare, 2 *Chron. 20: 12, 15. Psal. 57: 4.* hostes nostros oppugnare, *Psal. 5: 8, 10. &c.* Ut Deo Trinuno omnis tribuatur gloria, quod ille sit adiutorium nostrum unicum, *Gen. 15: 1. Deut. 33: 29. Esaj. 43: 3.*

II. Hostibus pœnas à Deo denunciat. Verba textus, v. 4, 5, 6, 7, 8. in versionibus nostris, ut in aliis fere omnibus, in modo (ut vocamus) optativo, sensum habent imprecatorium. Verum simplicem indicativum, futuro tempore in sensu Prophetico, optimè admittit textus Hebræus; quem sensum, mitis Davidis animus requirit, 1. *Sam. 24: 12-16. & 26: 10, 23, 24. &c.* postulant eundem alia scripturæ dicta, *Levit 19: 18. Hiob 31: 29. Prov 24: 18, 19, 30. Matth. 5: 44. &c.* Eumque exigunt prima, media & ultima hujus Psalmi verba, quibus Rex pius, Deo causam suam omnem committit, v. 1, 10, 23, 28. Sic quæ lingua Davidis, in eadem ac hic, forma Grammatica profert, ea rectissime in futuro indicativi translata sunt, *Psal. 21: 9-13.* quod & hic fieri potest. Vidend. vero

(a) *Hostium qualitas.* Non fuit negotium Regi ac Prophætæ, cum inimico leviter irato, vel ab illo provocato, vel alias æqvitatibus moderamine tractabili; sed hostes habuit, (1) *Crudeles*, v. 4. *qverentes animam meam*, i. e. vitam, ut eam tollant, *Psal. 63: 10.* efferatus eorum animus, & sitis ardens, non nisi sanguine meo extingvi potest, *Psal. 54: 5.* & donec hoc obtineant, *Willia dhe migh ondi/ mitt wårsta/ Psal. 71: 24.* Omnes suas cogitationes, machinando unice in ruinam meam convertunt, v. 15, 16, 20, 21. *& Ps. 38 13.* (2) *Inqvissimos*, *vihan*

Saak!

Saal / vthan Skuld v. 7. 11. vthan Skådl, v. 19. Psal. 28: 3. 4. 5. Nulla injuria, neque offensione aliqua, a me sunt laceffiti, sed potius beneficiis meis ad benignitatem invitati ac obligati, v. 12. 13. 14. 1. Sam. 19: 4. 5. & 20. 32. & 24. 18. &c. (3) *Insidiosos*, stått sin Mådt v. 7. *Ocularunt perniciosum rete suum*, interitum meum qværent, sed ut aucupes, omni astutia & insidiarum technis, ut tanto citius ac certius capiar, Ps. 9: 16. & 10: 9. Ier. 18: 22. Grafvetic. foveam latentem effoderunt, Ps. 7: 16.

(3) *Talium hostium pæna*, justissime illis a Deo infligendæ. (1) *Confusio*, v. 4. *The skola stämmas och warda besportade* v. 26. Ps. 40: 13. &c. (2) *Fuga*, v. 4. *The skola wända til rygga / och warda til Stam / Psal. 6: 12. & 9: 4. Ier. 46: 5.* (3) *Dissipatio*, v. 5. *The skola warda som Agnar / ic. Hof. 13: 3.* Significantissima comparatio impiorum cum paleis, in Scripturis freqvens, *Hiob. 21: 17. 18. Psal. 1: 4. Matth. 3: 12. &c. Och Hækrans Angel skal boredrifwa v. 5. Skal sörfölja them v. 6.* Quemadmodum turbines dissipant paleas, sic Angeli, Spiritus fortissimi, a Deo missi, *Psal. 103: 20. & 104: 4. hostes piorum dissipabunt 2. Reg. 6: 17. & 7: 6. & 19: 35. &c.* (4) *Lapsus*, v. 6. *Och theras Wågh skal warda Wdrer och Sliprigheeter / Ier. 23: 12.* Omne eorum institutum, & omne opus, (id enim valet vox *via*, *Psal. 1: 6. &c.*) nihil nisi infelicitas erit & ruina, *Exod. 10: 22. 23. & 14: 20. 23. Deut. 28: 28. 29. Psal. 73: 18.* (5) *Exitium certissimum*, v. 8. *Sörödelsen / then han eij weet aff / skal komma öfver honom: Singnli hostium meorum sic peribunt, Prov. 1: 27. Esaj. 17. 12. 13. Och hans Mådt / som han lönliga stått hafwer / skal fånga honom / och medh Sörödelse skal han falla der vthi. Ps. 7: 17. & 37: 14. 15. & 57: 7. Prov. 5: 22. & 26: 27. Eccl. 10: 8. Syr. 27. 28. 30. 1. Thes. 5: 3.*

Ufus. *Necessaria hic adhibenda cautio, qvalis sit animus noster contra hostes nostros: Vide diei 4. anni 1677. Conc. 1. membr. 2. ubi plurimis S. 2. S. 2. dictis & exemplis ostensum, qvod ejusmodi sanctorum verba, qvæ imprecatoria videntur vel Prophetice prolata sint, vel alias ita se habeant, ut illa imitari non debeamus contra hostes privatos; nec contra publicos, si a nobis laceffiti fuerint; nec contra eos qui nos aggrediuntur, si corrigibiles sint; nec contra incorrigibiles, malorum æternorum imprecatio dirigenda. Verum si aliquando, ut in textu, talia verba proferimus, animus ab omni vindictæ cupidine liberandus est, & postquam de peccatis nostris vere respuerimus, firmumque apud nos sit propositum, Deum in posterum sincero studio colendi, justitiæ divinæ causam nostram respectu hostium, commitemus, Psal. 18: 48, 49, 50. &c. Imprimis, si propinquam speramus auxilium divinum, tanto minus tunc accendemur ipsi, crudelis vindictæ fer-*

fervore, quoniam Deus agit causam nostram, *Psal. 37: 27, 28, 34. Esaj. 58: 8, 10.* Ne si ipsi immoderato ferveamus ulciscendi ardore, iram Dei in nos convertamus: tunc certissime, si inter hostes aliqui pii Christiani vivunt, *Psal. 69: 26, 28. Esaj. 47: 6, 10, 11. Zach. 1: 15.* sed bene utamur divino adjutorio, & moderatione hostes vincere allaboremus; *Carbones ignis congregabis super caput inimici; non in maledictum & condemnationem, ut pleriq; existimant, sed in correctionem ac penitendum, ut superius beneficiis, excoctus fervore charitatis, inimicus esse desistat;* inquit Hieronymus, & post eum saniores interpretes alii, ad *Prov. 25: 21, 22. & Rom. 12: 21.* Quod si omnino quæramus objectum aliquod iræ nostræ, sic illud ipse Diabolus, antiquissimus & irrecconciliabilis humani generis hostis, is inimicos nostros reddit crudelēs, immites ac insidiosos, *Job. 8: 44. 1. Job. 3: 8, 10.* Deum orabimus ut illum increpet, *Zach. 3: 2.* eumque sub pedibus fidelium conterat, *Rom. 16: 20.* ut tandem in vera fide ac mutua charitate coallescant Christianorum animi, *Psal. 22: 28. Eph. 4: 13. &c.*

III. *Veram latitiam in Deo sperat. v. 9, 10. Frögde sig i*
Hæranom/ verum ac intimum gaudium, in Deo ipso, *Psal. 5: 11. Phil. 4: 4.* non tam de victis hostibus, quam de bonitate Dei nos liberante; *See lust på hans Rådhi/ Mich. 7: 9.* de justitia ejus, hostes puniente, *Jer. 17: 20.* ac de gloria ejus, in utroque manifestata, *Psal. 97: 8, 9. 1. Cor. 11.* *Uff hans Hielp/ v. 9.* Hebr. *Exultabit in salvari ejus.* Deus salus nostra, antea ut fundamentum consolationis rogabatur, *v. 3.* nunc ut causa veræ exultationis celebratur, *Luc 1: 47. All min Deen/ ic v. 10.* se totum sine dubio intelligit, animam & corpus nominat, *Psal. 84: 3.* sed hic mentione facta *offsum*, ostendit tam vehementis ac solidum esse gaudium, quod ossa, antehac perterrefacta, *Psal. 6: 3. & 38: 4.* latificaret, *Psal. 51: 10.* imo tam firmum esse, quod & ossa exhilararet, ut, etiamsi nihil membrorum præter illa superesset, *Hioh. 2: 5. & 33: 19.* dicerent: *Hvæ hoo dr tin lütte? Qvå sicut in Domine?* Dei bonitatem, potentiam, majestatem, &c. in Deo infinita esse, ostendunt ejusmodi interrogationes, *Exod. 15: 11. Psal. 89: 7. & 113: 5.* nomine Dei quoque prolata, *Esaj. 44: 6, 7. Jer. 49: 19.* Et quamquam omnia Dei opera incomparabilia sunt, *Psal. 106: 2.* unicum tamen hic celebratur, at *han hielper the Glånda och Sattiga.* Deus majestate singulari, potentiam ac justitiam suam, contra iniquos oppressores, & gratiam suam erga afflictos, exercere solet, *Psal. 12: 6. & 62: 12, 13. & 71: 19, 20. Esaj. 33: 1, 2, 3. & 49: 25, 26. Jer. 50: 33, 34. & 51: 36. &c.* Et observatione dignissimum

est; Quemadmodum Reges & Principes, ab initio diplomatum suorum, regna & terras sibi subjectas, nominibus suis apponunt, ut potentiam suam declarent, ita Deus, dum *Deut. 10: 18.* homines oppressioni aliorum maxime obnoxios, in protectionem suam recipit, *versu 17.* proxime præcedenti, tam magnifico titulo describitur, ut similis in uno dicto Biblico alibi non occurrat.

Ufus. Quoniam hactenus in multis, ex mera Dei gratia auxilium divinum experiri sumus, si vera pœnitentia id porro à paterna ejus bonitate imploremus, *Dan. 9: 4, 5, 6, 7.* (quæ verba textum continent *tertia concionis*) *Psal. 79: 9.* id certo sperare possumus, *Esaj. 30: 18.* *Jer. 18: 7, 8.* ut in Domino veram habeamus lætitiã, *Psal. 35: 27.* *Jer. 20: 13.* Conclusio ex *Psal. 36: 6, 8, 10.* & *Vorum ex v. 11.* *Dithredh Hære tin Godheet dsiver them som tånna tigh/ ic.*

Die II. (d. 18. Julij)

CONCIO I.

Parasc. Deut. 33: 19. Benedictio Moïsi, *v. 1.* in Sebulonitas & Isascharitas, profertur, *v. 18, 19.* illorum laus, *1. Chron. 13: (Hebr. 12.) v. 32, 33.* Habitabant nonnihil remotius à templo, hic tamen benedicuntur & celebrantur, quod ipsi frequentius venirent, & remotiores secum colligerent in cultu solenni, *Deut. 16: 16.* ad montem sanctum, ubi templum erat, *2. Chron. 3: 1.* ac ibi sacrificia offerrent justitiæ, *Psal. 4: 6.* fide in Messiam, *Mal. 3: 3.* justitiam nostram, *1. Cor. 1: 30.* Cujus benedictionis fructus, inter alia haberent *Hasssens Ymnogheet och Jordsens sêrdolde Statter.* *conf. Deut. 28: 11, 12.* *Gen. 49: 25.* Hoc die tertio solenni, pii in patria, in loca sacra congregati, sacrificia justitiæ, pœnitentiæ & fide in Christum offerent, *Psal. 51: 19, 21.* ut alios accipient fructus, quam impii in textu primo; qui in nostri admonitionem, (*1. Cor. 10: 11.*) proponendus Deo benedicente.

TEXTUS, *Hiob. 4. v. 8, 9.*

EXord. *Hos. 10: 13.* Sæpius in Scriptura maxime in sermonibus Christi Evangelicis, similitudines desumuntur ab agricultura, quoniam res est omnibus notissima, & rationes comparationum pulcherriam. Hoseas Ephraimitarum malitiam & fata graphice depingit, (1) *Anatione impietatis, anastis & semina stis* in corde vestro, pessimorum consiliorum & conatum semina, *Dgrååd Math. 13: 25.* (2) *Messe iniquitatis*, h. e. in exercitio vitiorum, plura crimina didicistis, & plura flagitia addidistis, *Syr. 7: 3.* (3) *Fruges mendacij*, omnis vestra spes

spes erit inanis, & nihil nisi infelicitas erit fructus vester, v. 14. Hof. 9: 2. Causa sequitur, Effer tu nu: Hebr. *quia confusus es*, jam ante satis tibi felix visus es *in viis tuis*, h. e. in consiliis & prudentia tua, & *in multitudine fortium tuorum*; his quoque olim superbiens Ephraim infelix fuit, *Judic. 12: 1, 6.* In textu similiter proponitur

Infelicissima cultura. (Det olyck saligste Brut och Wärd.)

Vocum. *Psal. 119: 29, 30, 33.*

Primus hic est sermo Eliphasi, primi amicorum Jobi, *Hiob. 2: 11.* Qui & Prophetice revelationibus clarus fuit, ut ex hoc *Cap. 4. v. 12, 13.* colligitur: Jobus antea de calamitate sua conquestus erat, Eliphafus responsurus, statuit Deum non afficere hominem innocentem, gravi afflictione, v. 7. provocat ad justitiam Dei, v. 17. sic quoque in sermone altero, *Hiob. 15: 14-16.* & in tertio, *Hiob. 22: 2, 3, 4.* Inde aliter fieri quoad impios. Eorum enim mala habent.

I. *Sementem iniquitatis*, v. 8. Antea de piis agens v. 7. provocavit ad penam memoriae in Jobo. At impiorum tanta etiam tunc fuit copia, ut quotidiana exempla, oculatam certitudinem subministrarent, sãsom iagh wãl sedr hafwer: quomodo, (a) *Arabant iniquitatem*, plögde Wædermödo. Omni studio machinabantur malum, præpararunt animũ suum, instar agri, ad scelera, *Prov. 6: 14, 18.* (ß) *Seminabant molestiam*. sãdde Olyckol arumnam hic intelliges, & *Hiob. 5: 7. Psal. 73: 5. Eccl. 2: 22.* & in textu notat molestiam, sive conatus iniquos, quos impii perverfis suis machinationibus saperaddunt, & quasi serunt; non certe in terra, *Hiob. 5: 6.* Sed in impiis suis dictis & factis, ut Deum offendant, ac hominibus molesti sint, *Esaj. 59: 4-8.* vide 1676. die II. *Conc I.* Tale impietatis studium, confertur cum labore agricolarum, quia (1) Ut agricolæ, magno ac indefesso labore agros suos colunt, & semen occando cooperiunt, ita impii anxie operam dant malitiæ, & pravitates suas quandoque tegunt, *Hiob. 15: 35. & 24: 2, 5, 6. Psal. 35: 7. & 36: 5.* (2) Ut fructus, ejusdem generis ac speciei est cum semine suo, *Gal. 6: 7.* Ita & impii, pœnam talionis sæpe subire coguntur, *NB. Prov. 12: 8.* (3) Ut fructus, non nisi iusto tempore maturitatem suam habent, ita justitia & longanimitas Dei, suas moras & horas, in puniendis impiorum factis observant, *Matth. 23: 32. Rom. 2: 4.* (4) Ut fructus copiosior est semine, ita ultionis tempore, non parce sed magno acervo mala redduntur, *Psal. 79: 12. Instar thesauri, imm Dei in te coacervas, Rom. 2: 5. conf. Deut. 32: 34, 35.* (5) Licet in hac vita, quidam impii perpetuo floreant, vel contra pœnas se indurent, in extremi tamen iudicii

messe, in æternum ignem colligentur, *Matth. 13: 30.* Ther onda fölger Syndarena effter, *Prov. 13: 21.*

II. *Messum infelicitatis.* ubi (a) *Ipsè fructus, thet skoro the och* v. Videlicet molestiam, quam seminabant, ærumnam, infortunium. *Wederomda til Edna/ Hiob. 20: 10.* Pro tam laboriosa impietate sua, ipse abundantissimum ferent fructum, pœnas videlicet & calamitates. De hoc vid. *Lev. 24: 19. Ps. 7: 15, 16. Prov. 12: 21. Esaj. 33: 1. Habac. 3: 8.* adde exempla. *Judic. 1: 7. 2. Sam. 21: 5. 1. Reg. 21: 19. Esib. 7: 10. Sc.* (B) *Fru-ctus consumptio, v. 9. Förgångnell/ förgiorde, corrupti seminis malus fructus, Matth. 7: 16.* non colligetur in felicem durationem, de qua, *Hiob. 5: 26. NB. 1. Sam. 25: 19.* Sed impius arans & seminans, & ea quæ operatus est, dissipabuntur ut paleæ, *Psal. 1: 4. & 35: 5, Sc.* Peribit nomen ejus, *Psal. 37: 35, 36.* Vel cum abominatione circumferetur. *Nomen impiorum putrescat,* ut est in Hebr. *Prov. 10: 7. vid. Hiob. 20: 5-8.* de malo vitæ ejus futuræ, vid. *Esaj. 66: 24.* Peribunt impii genom Gud; Andä/ aff hans Bredes Andä. v. 9. sicut fruges consumuntur nimio calore, vel vento vehementi: *1. Reg. 8: 37. Jon. 4: 7, 8. Amos 4: 9. 1. Pet. 1: 24.* Ita Deus non magno labore eget in destruendis impiis, sed flatu ferventis iræ suæ, impios cito consumer, *Deut. 32: 22. confex Ps. 18: 9. Esaj. 11: 4. & 30: 33. 2. Thess. 2: 8.*

Ufus; seria applicatione hinc eliciendi:

1. *Epanorthoticus:* Quandoquidem tam larga nobis fuit hi-
ce anni malorum messis, *wi hastwa vpskurit Olycka:* annon antea
amavimus iniquitatem & seminavimus molestiam? impia opera carnis,
Gal. 6: 8. Vanas cogitationes de prudentia & viribus nostris: *Ezech.*
28: 3, 4, 5. Sätt Väder/ sine fiducia in Deum, & metu ejus in actionibus
nostris, Hof. 8: 7. Si conquerimur de amaritudine pœnarum, *Tbren.*
3: 15. Deus justitiam suam ostendet, *Ezech. 18: 29, 30.* & nobis in faciem
respondebit, *det är edra Gärningars Frucht / Jer. 17: 10. & 21: 14. Edert*
väsendes Frucht / Prov. 1: 31. Per vestram culpam venit amaritudo, *Amos*
6: 12. Si conquerimur, *Isver Olycka/* responder in textu, *J hafwen såde*
Olycka/ & sic experti estis dhe Galnas lycka/ Prov. 1: 32. Quod ante
triennium die II. Con. II. nobis prædictum est.

2. *Pænitentius:* Audiamus itaque in nomine Jesu, monitum Do-
mini, plöjer annorlunda/ såår Rättfärdigheet/ och vpsfärer Rätteet / *ut pluat*
nobis justitiam, Hof. 10: 12. Plöjer på nytt/ och såår icke ibland Örne/ *Jer.*
4: 3, 4. quantum hactenus laboriosi fuimus in malo seminando, tan-
tum sumus nunc diligentes in bona cultura, *Rom. 6: 19.* diligentia in
agri-

agricolis maxime utilis est, *Eccles. 11: 6.* Quanto magis prudenter ac pie, omni studio quærendus fructus justitiæ, *Prov. 11: 18.* & fructus pacis, *Prov. 12: 20.* labor certe non erit vanus in Domino, *1. Cor. 15: 58.* Sed maxime salutaris, *En Råtsfårdighetenes Frucht warder sådd i Frådth/ them som Frådth söktal Jac. 3: 18.*

3. *Consolatorius.* Hoc mense crescentium terræ frugum aspectu delectamur, & ut piis suspiriis divinam benedictionem in illis implorare solemus, *Psal. 65: 3, 10, 11, 12.* Ita si durantibus hisce afflictionibus, sæpe cum lachrymis seminaverimus, *Pf. 126: 5.* firma tamen in divinam bonitatem maneat spes, *1. Cor. 9: 10.* Dabit Pater cœlestis effectum *Agan/ en fridsam Råtsfårdighetenes Frucht/ Hebr. 12: 11.* Et si pergemus in studio fructuum Spiritus, *Gal. 5: 22, 23.* habebimus dignitatem pacificorum, quod sumus filii Dei, *Matth. 5: 9.* & erimus *Fridsens Sådth/ Zach. 8: 12.* & dabitur nobis felicitas ex fructu temporali, *Ezek. 36: 33--36.* & cum æterno, summa gloria, *Rom 6: 22.* *Votum ex Thren. 5: 21,*

CONCIO II.

Parasc. Psal. 119: 80. Perit David *cor integrum, sulkomligt/ sic Gen. 17: 1.* sincerum ac probum, *Psal. 37: 18.* *Normam* integritatis exprimit: *Statuta Dei.* ideo hic longe alia est perfectio, quam quæ in doctrina morum gentili traditur, *conf. 1. Reg. 8: 61. 1. Chron. 30: 19.* *Causam* addit, ut tagh etj på skam kommer: rubor & confusio erit impiis, *Psal. 119: 21, 78.* ideo ad evitandum opprobrium & exitium, unicum medium est, amare & servare verbum Dei, *Psal. 119: 9, 22, 31, 39.* (*adde votum Scollat cum Textu.*)

TEXTUS, *Prov. 3: v. 5, 6.*

E*xord. Jos 1: 7.* Erat Josua quando istud mandatum accepit, vir multæ experientiæ, & plurimis donis celebris; jam ante 40. circiter annos, egregium dederat specimen prudentiæ & magnanimitatis, *Num. 13: 4, 9. 31: 6--9.* Et antea cum Mose in participationem divinæ revelationis admissus, *Exod 24: 13.* Per multos annos inclurus belli dux, *Exod. 17: 10, 13.* ac intimus Mosis consiliarius. Denique cum multis magnæ felicitatis & promissionibus & documentis, constitutus successor Mosis in imperio, *Deut. 3: 28. 31: 1, 7, 8. 34: 9. Jos. 1: 1--6.* Ast cum jam ad tanti muneris fastigium instruendus esset, non dicit Deus; Tu vir prudens es, Tu jam senili experientia clarus es, Tu Heros es, Tu principem agis; nam hæc omnia vana sunt sine timore Dei, *Jer. 9: 23.* sed ita servum suum instruit Deus sapientissimus:

Tantum esto fortis & firmus valde ad custodiendum, ad faciendum secundum omnem legem, &c. ita in Hebr. Legem unice observa: (1) ut regulam strictam, ne vel ad dextram vel ad sinistram flectas, *Deut. 5: 32.* (2) ut primum objectum cogitationum, verborum, operum, *Jos. 1: 8.* (3) ut fontem omnis boni & successus. *Wäsligai alt! v. 7. Deut. 4: 6. Psal. 119: 99. Syr. 19: 18. Lycka i alt! v. 8. Deut. 30: 8, 9. 1. Chron. 23: 13.* Postquam itaque ex textu primo hujus diei, vidimus infelicitatem impiorum vitandam; videamus nunc, Deo benigne illuminante, à nobis quærendam.

(Propos.) Veram piorum felicitatem.

Vocum, *1. Chron. 30: 18. HERR - - bewara - - och sticka wåra Sjæran till tigh!*

Blasphemam vocem impiorum, *Mal. 3: 14.* falsam esse statim ibi evincit Propheta, *v. 16, 17, 18.* veram monstrans piorum felicitatem: sed pietatem non solum in fructu ac sine suo esse felicem, *1. Tim. 4: 8.* sed & ipsum pietatis studium, felicitatem summam includere, ostendit textus noster, in triplici piorum officio.

I. *Fiducia in Deum. v. 1. Förlåt tigh på HERran.*

Quemadmodum vera in Deum fides per Christum, radix est & principium virtutum aliarum, *Gal. 5: 6. 2. Pet. 1: 5, seqq.* ita quoque fiduciam in Deum generat, *Eph. 3: 12.* Proponitur vero hic (1) *Objectum* fiduciæ: *HERran/ Jehova*, Deus verus ac unus, *Deut. 6: 4.* Homo pius, qui non vana persuasione & hypocrisi, *Matth. 7: 22, 23* sed viva fide novit se esse in gratia Dei, per Christum firmam habet in Deum fiduciam, *Rom. 5: 1. 1. Job. 4: 15, 17.* tanquam filius in patrem suum cœlestem, *Gal. 4: 6. 2. Tim. 1: 7.* & plus quam amicus in amicum, *Luc. 11: 5, 13.* hanc suam fiduciam intendit in Dei bonitatem, *Psal. 13: 6. 147: 11.* potentiam, *Psal. 3: 5, 6. 118: 12, 13.* omniscientiam, *Psal. 65: 3, 6. 136: 23.* omnipræsentiam, *Psal. 23: 4. Esaj. 43: 2.* providentiam, *Psal. 52: 10. 55: 23.* Et cum primis in promissiones Dei, *Psal. 119: 41-43, 74. 130: 5. NB. Jer. 15: 16.* (2) *Requisitum* fiduciæ, *Affectus* *Hieræ*. Sicut ejusmodi amor Dei, debitum nostrum est & perfectio, *Deut. 6: 5.* ac opponitur hypocrisi & amor, sive nostri sive mundi, *1. Reg. 15: 3.* ita talis in Deum fiducia *ex toto corde*, felicitas nostra est, *Psal. 37: 39, 40.* (*textus est concionis tertiæ*;) opponitur inconstantia, *Jac. 1: 6, 7, 8.* (3) *Oppositum* fiduciæ vitandum, *förlåt tigh icke på titt Jökind.* Intelligentia sive prudentia, habetur alias pro præstantissimo Dei dono, *Prov. 1: 2.* Verum hic rejicitur, (α) *Propria* intel-

ligen-

371
178
ligentia, *Utt Gørstænd/ sine verbo Dei, vel extra aut contra idipsum*
adamata, quoniam ea demum est vera intelligentia, quæ ex verbo Dei
fuit, Prov. 3: 1, 3, 4. Psal. 19: 8, 9. (B) Fiducia in prudentiam suam,
förlåt sig icke ic. sicut in via salutis, pars est abnegationis sui, (Matth.
16: 24.) submittere intellectum simplici veritati Divinæ, 1. Cor. 1: 27.
2. Cor. 10: 5. ita in actionibus aliis, postquam omnia prudenter ordina-
verimus, rerum successus Dei bonitati & providentiæ, pia fiducia
& precibus committendus est, nam eventum ipsum omnis prudentia
nostra, etiam exactissima, nequit præstare aut dare, Eccl. 3: 10, 11. Jer.
9: 23. & 10: 23. Sæpissime male cedunt consilia quæ prudentissima vi-
dentur, quia homo, aut fidit nimis sapientiæ suæ, 1. Cor. 8: 1, 2. & tunc
hæc superbia divinam à se avertit benedictionem, Hiob 5: 12, 13. Prov.
16: 5. & 21: 30. Rom. 1: 22, aut ista consilia, quæ apparenter saltem bo-
na sunt, imperfectionem suam habent, tum ex naturali intellectu im-
becillitate, & voluntatis corruptione, Gen. 6: 5. Eph. 4: 18. Tit. 3: 3,
quæ facultates sic corruptæ, summo Moderatori adversantur, Rom. 8: 7.
tum ex addita graviore malicia, Esaj. 47: 10. quæ sic medicinam non
admittit, Deut. 29: 4. Prov. 26: 12. Gal. 6: 3. Ast pius, qui non fidit
prudentiæ suæ, sed in simplicitate negotia sua sedulo urget, ipso even-
tu erit felicior, & habebitur prudentior, Psal. 131: 1. Prov. 1: 7. Besalla
Herranom tin Bårdet/ så gå tin Anslagh fram/ Prov. 16: 3.

Ufus. O si horum annorum castigationibus tandem probe edocti
essemus, deponere confidentiam in nobis, in nostra sive prudentia sive
potentia, ac nunc unice ponere spem & fiduciam omnem in Deum!
Esaj. 10: 20--23. Certe si cum veneratione Divinæ bonitatis & sapientiæ,
fata patriæ nostræ cogitaverimus, fateamur necesse Deum sic voluisse
frangere superbiam roboris nostri, (quod ex *Lev. 26: 19.* diei nobis dici
iussit Rex pius. *conf. Sap. 12: 2, 18, 22. 2. Macc. 6: 13--16.*) ut Deo unice
confidamus, *Esaj. 30: 15--18.* In multis hostibus nostris cedere coacti
sumus, sed rursus non raro victorias insignes concessit Deus Omni-
potens Regi nostro, & loca quædam maximi momenti, præsidio
suo divino defendit, ut experiremur vera esse verba Davidis, *2. Sam.*
22: 28. non nihil mutata, *Psal. 18: 28.* quibus conformia lege, *1. Sam.*
2: 3, 4, 6, 7. Esaj. 2: 11, 12. & 10: 33, 34. &c. Aliquando audivimus He-
roas, & magnas copias fuisse sine consilio & animositate, *Hiob 12: 24.*
ubi in Hebr. *tollit cor capitibus populi, &c. Psal. 76: 13.* Cur sic? E-
quidem judicia Dei in his, quoad casus singulos, ut in multis aliis, sunt
imperfectabilia, *Rom. 11: 33. Sap. 12: 12.* Habemus tamen in verbo
Dei, infelicitatis causas aliquas expositas, & tanquam primariam, quod
homi-

homines Deo non confisi sint, 2. Chron. 24. 24. *Si non credideritis utiq; non confissetis.* Esaj. 7: 9. *conf.* Hiob. 8: 11-14. Psal. 52: 8. *vid. Conc. 1. Diet II. A.* 1676. sed infeliciter in rebus aliis spem suam collocaverint, Jer. 17: 5, 6. Ezek. 28: 12, 17. exempl. 2 Chron. 16: 7. &c. Contra audivimus exiguum ac debilem numerum, sæpe fuisse hostibus superiorem. Cur sic? quia Deum posuerunt fiduciam suam, Psal. 71: 5. & 118: 7-10. *conf.* 2. Chron. 13: 18. & 16: 8, 9. & 20: 20. Jer. 39: 18. &c. Sit itaque spes nostra in Deum, *anchora* animæ nostræ, Hebr. 6: 18, 19. firma in Deum per Christum fiducia, divinum implo-
rabimus auxilium, Hebr. 4: 16. & sic felices erimus in pugnis, 2. Chron. 14: 11. Deut. 20: 3, 4. & in omni alio opere in gloriam Dei suscepto, Psal. 84: 13. & 143: 8. *Wålignar är then Wan som förlåter sig på Her-
ran/ Och Herren hans Tröst är.* Jer. 17: 7.

II. *Reverentia Dei v. 6.* Ubi tunc p̄ honorem! ic. ubi (α) *Actus ipse*, agnosce si ve recognosce *Dominum*, tunc ic. (β) *Subiectum actus*, i. al-
lom (in omni) *Wågom!* h. e. in omni opere ac instituto, si ve publico si ve pri-
vato, si ve sacro si ve profano, sic late accipitur vox *via*, Hiob. 22: 28. &
31: 4. Psal. 1: 6. Prov. 2: 20. &c. Monet itaque textus, ut in omnibus
cogitatis, dictis, factis: Deum summum in animo habeamus; certe
non nuda notitia speculativā, sed cum tali notitia, quæ includit Dei
amorem, timorem, venerationem & cultum, 1. Reg. 8: 40, 43. omni-
scientiam & omnipræsentiam ejus veneratur, Psal. 139: 1-5. justitiam
ejus timet, Gen. 50: 19. ac propter bonitatem, veritatem, majestatem &
opera ejus, Eum amat & colit, Deut. 10: 12. Esaj. 59: 19. Jer. 5: 22, 24. &
10: 6, 7. Psal. 66: 3, 6. Hæc omnia David intelligit eodem in Hebr. voca-
bulo ac in textu nostro, dicens: *tänn Herren!* ic. 1. Chron. 29: (Hebr. 28.)
v. 9. Ac filius Salomo, qui hoc mandatum ibi accepit, & in textu sic
ad nos transmittit, tunc p̄ Herren! isto summam omnis doctrinæ
comprehendi affirmat; Eccl. 12: 13, Deus ipse hanc cognitionem con-
stituit perfectissimi foederis finem, Jer. 3: 34. & Christus salutis Au-
ctor, eam in corde fideli conjungit cum vita æterna, Job. 17: 3.

Ufus. Crebro admodum hæc doctrina urgeri solet, ac nihil profecto
magis necessariū est, nihil salutaris quam bene discere *Deum revereri*,
Id B. Luth in exposi. decalogi optime observavit. Sic omnia mala evi-
tabimus, Deut. 28: 58, 59. Prov. 16: 6. omnia bona accipiemus, Esaj. 50: 10. Fi-
ducia in Deum, repugnat amor propriæ prudentiæ; (de quo ad membr.
1.) Ac reverentia Dei est initium sapientiæ veræ, Psal. 111: 10. & fons
omnis felicitatis, quod immediate sequitur, Psal. 112: 1, 2, 3. Sine reve-

rentia

177
rentia Dei, nec servi ejus sumus, nec filii, *Psal. 2: 11. Malach. 1: 6.* Si autem Deum reveremur, ab hominibus nihil timeamus, *Prov. 14: 26.* nec dura tempora metuamus, *Prov. 14: 27.* à vitiis sic erimus immunes, *Hiob. 28: 28. Tob. 4: 6.* & undiquaque felices, *Psal. 25: 12--14.*

III. *Deum sequi.* Så skal han söra tigh rätt. *Ipsè rectas faciet semitas tuas.* Deum itaque sequi, & ab illo dirigi, fructus est fiducia in Deum, & scopus reverentia Dei, *Prov. 14: 2. Esaj. 26: 4.* Ac quoniam iste Dei ductus, promittitur in textu tanquam beneficium divinum, in hominem Deo confidentem illumque reverentem, ideo & felicitas est, & officium pii hominis, Deum sequi: *Officium* est, quia mandato exigitur & foedere, *1. Sam. 12: 14. 2. Reg. 23: 3.* *felicitas* est, quoniam non innitendo prudentia nostra, Deum optimum habemus ducem, *Num. 14: 24. Psal. 63: 9. Jer. 3: 19.* Ex adverso, summa est impietas & infelicitas, Deum non sequi, *Num. 32: 10, 11. Hiob. 34: 26, 27. Sc.* Deum vero sequendo, duplici modo feliciter progredimur, (a) quod sic non aberremus in devia, sed viam semper tutam ac salutarem teneamus, *Psal. 119: 9. Prov. 11: 5. Esaj. 26: 7, 8.* (b) quod in via ista bona, successum habeamus prosperum, Deo benedicente, *Psal. 37: 5. Sc. 128: 2, 4. Prov. 4: 26.* Quod si in V. Test. tam severè injunctum fuerit mandatum de sequendo Dominum, *Deut. 13: 4. Sc.* Tanto minus id in N. Test. à nobis negligatur: quoniam quidem non tantum habemus continuatam & explicatorem revelationem voluntatis divinae, quam sequi debemus; sed & sanctissimæ vitæ filii Dei, salvatoris nostri, exemplum, illustre admodum & imitatione dignissimum; ad quod imitandum invitamur & tenemur, *Matth. 11: 29. Phil. 2: 5. Col. 3: 13. 1. Pet. 2: 21. 1. Job. 2: 6. Sc. 3: 3, 7, 16. Sc. 4: 17.* Ty iâsom han (Christus v. 15.) är! så ärom ock vi i ihenna Verld. (*Quomodo talis imitatio, cum vera fide unice justificante, conjungi debet, vid. Gerbard. Medic. 30. Sc. 31. & Job. Arndij de vero Christianismo, lib. I. Sc. II. Sc.*)

Ufus. An hactenus Deum sequendum nobis proposuimus animo ac studio pio? Vita & fata nostra contra nos testantur, quod Deum deseruimus, *Prov. 1: 29, 30. Fråvåndning! Esa. 59: 12-14. Sc.* Audiamus itaque monitum Spiritus Sancti, per Salomonem Regem sapientissimum in textu: & si aliquam cupimus felicitatem, sive temporalem sive æternam, erit Deus cui confidamus, objectum spei nostræ; Deus, quem revereamur, objectum cogitationum nostrarum; Deus, quem sequamur, objectum actionum nostrarum. Erimusque sic beati, non solum ex fructu pietatis, *1. Chron. 6: 20. Prov. 16: 20.* sed & triplicem

374.

hactenus exponam penitentiam
Smater och seer / ic. Psal. 34: 9. Intet är bättre än fructa Gudh / och in-
see sctare / än achta på hans Godeh / Syr. 23: 37. Conclusio & Votum ex
Psal. 5: 8. & 139: 24. & 143: 10.

Die IV. (d. 15. Augusti)

CONCIO I.

Parasc. Esaj 26: 3. ubi verba sec. Hebr. *Conclusio firmo servabis*
(O Domine!) *pacem pacem, b. e. omnigenam & perpetuam pacem,*
Esaj. 57: 19. Ibi intelliguntur omnia beneficia a Deo collata Ecclesie,
in primis in Nov Test. collectæ: cujus hymnum caput istud conti-
ner: caussa additur, *Th man sdelåter / ic. Psal. 33: 21. 22. & 112: 7.* de ista
fiducia in Deum, primario actum *die III.* pœnitent. nunc in prima
dici IV. Concione, de ejus fructu, *pace* dum itaqve pacem optamus,
oratione pœnitenti paranda corda, in veram fiduciam & alia in no-
bis requisita, ad veram pacem spiritualem & temporalem obtinendam.

TEXTUS, *Prov. 16: v. 7.*

Exord. 2. *Reg. 20: 19.* Humilem ibi legimus vocem Hiskie, Re-
gis alias optimi, sed tunc per Prophetam Esajam reprehensi: Agno-
vit *Dei justiciam:* *Zhet är så gott / ic. Hebr. Bonum est verbum Domi-
ni, quod locutus es, Esaj. 39: 8.* Ad minas non ebmurmuravit, sed hu-
mili corde eas excepit, *1. Sam 3: 18. Psal. 119: 75. Mich. 7: 9.* Depræ-
dicavit *Dei bonitatem, vare doch / ic. Hebr. Annon bonum, si in diebus
meis fuerit pax & veritas?* Judæi Hiskiam criminantur, & alii eum
incongrue imitantur, quasi is publici boni & posterorum prorsus ne-
gligens, tantum paucorum suorum annorum pacem peteret: verum
talis sensu Regi pœnitenti non est tribuendus; sed postquam ex ver-
bis Prophetæ, *2. Reg. 20: 14. -18.* collegerat, malum denunciarum,
suo tempore non immitti; quod certe magnum erat beneficium, *conf.*
1. Reg. 21: 29. 2. Reg. 22: 20. tunc erupit in hanc bonitatis divinæ admi-
rationem: Annon magna Dei misericordia & longanimitas? *Psal.*
103: 8. quæ mihi mala merenti, condonando pareet, & benigne conce-
dit in diebus vitæ meæ, imperio meo *pacem,* & huic Ecclesie suæ *verita-
tem?* *Zach. 8: 19* Hoc ultimo die solenni, ut in prioribus, agnosca-
mus *justiciam Dei* nos castigantis, sed & *bonitatem ejus* laudabimus,
quod per plurimas regni partes, in media bellorum flamma, *pacem &
veritatem* servaverit: Ac quomodo tandem a Divina gratia per om-
nes reliqvas, auream impetremus pacem, docet Hiskias pio humili-

tu, cutissimum nobis medium proponit,

Quomodo firmam sperare possim us pacem.

Votum. 2. Pet. 1: 2. Nådth och Fred/ för öfve sigh hoes ofi/ ic.

Omnibus notum est, quomodo a primo horum bellorum initio, magna ingenia & supremi in Christianismo viri, omnes animi vires conuenterint, ut firmam reducerent pacem; illorum studiis sua adjuxerunt vota pii fideles: iustissima v. ira Dei, orbi Christiano hucusq; onus hocce incumbere voluit. Quoniam autē nunc per divinam bonitatem, pauciores habemus inimicos, summe necessarium nobis est, feliciter discere, quomodo firmam tandem habeamus pacem.

I. *Homines primum pacem cum Deo quærent:* *Om nã gors Wans Wågar behåga Hæxranom:* Propter peccata nostra Deus nobis inimicus est, 1. Sam. 28: 16. Esaj. 63: 10. & sic vel nulla vel inutilis nobis erit pax cum aliis, quando in gratia apud Deum non sumus, Ps. 37: 20. & 68: 22. & 92. 10. Proinde primum quærenda pax cum Deo, & ille nobis placandus, ut illi deinde placeant viæ nostræ; (1) *Per veram pœnitentiam,* Jer. 3: 12, 13, 22. quæ consistit in seria peccati agnitione, confessione, detestatione, Psal. 32: 5, 6. & 38: 19. & 51: 19. Prov. 28: 13. 1. Job. 1: 8, 9. ac imprimis, in viva in Christum fide, Act. 20: 21. & 26. 18. 20. Sine qua, nec ipsi neque viæ nostræ Deo placere possunt, Hebr. 11: 6. (de quo plura Conc. 2. hujus dici.) Est autem Christus ἰλαστήριον, unicum placamentum pro nobis & peccatis nostris, Rom. 3: 25. 1. Job 2: 2, & 4: 10. In illo sumus Deo reconciliati, Col. 1: 20. & accepti, Eph. 1: 6. (2) *In proposito placendi Deo:* propositum etiam viæ nomine venit, Prov. 16: 2. Et propositum bonum, est inseparabile veræ pœnitentiæ requisitum, 1. Chron. 30: 18. Prov. 3: 6. Vir intelligens dirigit viam suam, Prov. 15: 21. iustitia integri rectam faciet viam ejus, Prov. 12: 5. & mens, quæ vera fide in Christum pro nobis passum fertur, armatur eadem cogitatione, videl. mortificatione carnis & patientiæ, 1. Pet. 4: 1. Et in credentibus iste sensus & affectus charitatis & humilitatis esse debet, qualis in Christo fuit, Phil. 2: 5. Vel nullum vel inutilem succum habere arborem eam certum est, a qua fructus bonus sperari nequit, Luc. 13: 7, 9. Jud. Ep. v. 12. conf. Matth. 3: 10. & 7: 19. Ita nullam vel mortuam habet fidem, qui bonorum motuum principium in se non sentit, Jac. 2: 26. Eorum enim studium, immediatum est consequens veræ pœnitentiæ, 2. Cor. 7: 1, 10, 11. Hemma och vñhe winlågga vi ofi (Φιλοδιμῆμεθα, omni studio contendimus,) At vi måge Hæxranem edctias! 2. Cor. 5: 9.

375.
180

circum vox *vix* requirit. *Psal.* 119: 9. *Deut.* 5: 33. Arbor bona nunquam fert fructus malos, *Matth.* 7: 18. sed omni tempore in productionem bonorum tendit, illosque justo tempore fert, *Psal.* 113. Ita homo justificatus fide, semper pugnat contra peccata, *Prov.* 16: 17. *Rom.* 6: 2, 6, 7. 1. *Job.* 3: 9. *Ec.* & oblatiſ occasionibus ac tempore debito, promiſſiſſime operatur bonum, *Gal.* 6: 10. 1. *Theſſ.* 4: 1. *1. Cor.* 16: 17. *Ec.* In tali exercitio bono, Deo acceptæ erunt viæ noſtræ; *Rom.* 12: 1. *1. Cor.* 14: 17. 18, NB *Job.* 15: 14. *Col.* 1: 10. Ac verba Salomonis proxime ante textum noſtrum, requirunt benignitatem in miſeros, & ſincerum Dei cultum, nec non integram cum hominibus converſationem, *Luc.* 11: 34. tanquã fructus veræ pœnitentiæ, *Prov.* 14: 21. *Dan.* 4: 24.

Uſus. Examinentur viæ noſtræ an tales ſint ut placeant Deo? De vera pœnitentia falſo gloriamur, quando peccata non deſerimus, *Eſa.* 55: 7. *1. Cor.* 58: 6 7, Summam redemptori noſtro injuriam facimus, ſi dicimus nos illum amplecti fide, & tamen Deo placere non ſtudemus, 2. *Tim.* 3: 5. Crimine horrendo Chriſtum facimus ſervum peccati, *Gal.* 2: 17. Loco Dei, cui placere debemus, & cujus gloriam unice qvære convenit; *Col.* 3: 17. deplorando placendi ſtudio, ponimus (1) *Nosmetipſos*, & in honore, divitiis, voluptatibus, otio, pertinacia, &c. nobis placere ſtudemus, *Hie.* 31: 24. *Prov.* 16: 25. *1. Cor.* 13: 2. 1. *Pet.* 2: 10, 13, 14, *Ec.* (2) *Mundum*, ut Mundanis placere poſſimus, adulatione contra veritatem, ſuperbia contra modetiã, luxu contra ſobrietatem, amore ſociali contra bonos mores, &c. *Pſal.* 50: 18, 19. *Sap.* 2: 6. * 1. *Job.* 2: 25, 16. *Ec.* Et qvod deteſtabilius. (3) *Ipsum Diabolum*, tanquam herum ponimus, cui voluntaria peccandi libidine placemus, *Job.* 8: 44. 2. *Cor.* 11: 15. 2. *Tim.* 2: 26. 1. *Job.* 3: 8. *Ec.* Qvæ omnia tanto majori diligentia vitanda, quanto periculoſius hiſce hoſtibus ſalutis noſtræ ſervientes, temporalem felicitatem & æternam ſalutem perdimus, *Hie.* 15: 20, 21. *1. Cor.* 22: 22. *Eſaj.* 57: 20, 21. Sed & hoc bene diſcendum, qvo animo, & qva intentione pacem optare debeamus; Certe ſi ideo ab onere belli liberari cupimus, ut in carnis noſtræ cura, in luxu, in peccatis, &c. more antiquo vivamus, *Prov.* 23: 34, 35. Ut nos & liberos noſtros reddamus ornatiores & ditiores, vel ob ſimilem cauſſam aliam: tunc omnino Deo non placet votum noſtrum pro pace: nam ex corrupto amore noſtri fluit, 2. *Tim.* 3: 2. Sed ideo tranqvillam deſiderabimus vitam, ut tollatur nominis Dei profanatio, tyrannis, oppreſſio, effuſio ſanguinis, injuſtitia & alia mala infinita, qvæ bellum ſecum habet, & ut nos, ac Eccleſia omnis, Deum liberius ac fervidius colamus; hic finis in verbo Dei præſcribitur,

(3) *Chriſtus ipſe*
acti ei exercitio in
ritum Deo acceptiſ
Quale hæreticum

Nosmetipſos
Diabolum
do placere ſtudent
ſemper

ditur, *Luc. 11: 74. 1. Tim. 2: 1, 2, 3.* Actunc de pace certiore habere possumus spem, *Deut. 33: 11.* & ostendet Deus, se ideo homines nobis amicos reddere, quoniam nos diligit, *Pf. 86: 17. Apoc. 3: 9.*

II. *Deinde pacem cum hominibus à Deo sperent: sã gôr han*
occh'ic. Ipse Jehova, & non alius, auctor pacis est, *Pf. 46: 10. & 147: 14. &c.* Frustra sunt consilia hominum pacifica, sine Dei benedictione, *Jer. 8: 15. vid. Conc. 2. diei 3. hujus anni.* Stulde ab astris, influentias pacificas, *Esaj. 47: 13-15.* Stolide a fictis Numinibus pacem expectamus, *2. Chron. 28: 23.* A Deo solo pax petenda & speranda; tum ut maneat firma cum amicis prioribus, *1. Reg. 4: 24, 25.* tum ut reddatur nobis pax, a frivolis tranquillitatis turbatoribus violata; Sic divinæ gratiæ & potentiæ opus fuit, quod Esavus Jacobo benignus factus sit, *Gen. 33: 4.* Cananæi a nece filiorum Jacobi retenti, *Gen. 35: 5.* Deus reddidit Ægyptios benevolos Israëlitis, *Exod. 12: 36.* Saulem Davidi, *1. Sam. 24: 17, 18. & 26: 25.* Exempla alia, *2. Reg. 15: 27-30. Esra. 1: 1, & 7: 6. Esth. 1: 9. & 6: 10. & 10: 3. Psal. 106: 45, 46. Dan. 1: 9. &c.*

Ufus. Quemadmodum Rex noster pius, ex hoc textu moneri nos voluit, ut firmam demum sperare possimus pacem, si placeant viæ nostræ Deo; ita pariter docet, ab alio non esse expectandam pacem, sed a solo Deo, *1. Reg. 8: 56. 1. Chron. 23: 18. 2. Chron. 20: 30. Esaj. 45: 7. &c.* Non solum vanum foret, sed & impium, a mundo sperare pacem, qui firmam dare nequit, *Joh. 14: 27.* Et quamquam Deus ita nobiscum agere videretur, propter peccata nostra, superbiam & socordiam in bonis consiliis ac mediis, bene servandis perficiendisq; ut aliena plus quàm nostra uratur opera, in resarciendis quibusdam damnis, absit tamen, ut auxilium ejusmodi humanum, habeamus pro objecto fiduciæ nostræ, *Jer. 17: 5, 6.* Sed intali casu agnoscenda Dei dispositio, quæ hostes iniquos per alium punit. *Esaj. 10: 15, 24-27.* Illi autem, qui vel impetentes vivunt, vel tali auxilio humano magis quam Divinæ bonitati innituntur, vel successu ejus in gloriam Dei & usum Ecclesiæ uti nesciunt, infelices sunt, *Esaj. 30: 1, 2, 3, 5, 7. & 31: 1, 2, 3. NB Thren. 4: 17.* Præter exempla hujus infelicitatis in historia profana, habemus aliqua in S: a Sa; *2. Chron. 28: 16, 21. Jer. 37: 7. Hos. 5: 13. & 7: 11, 12.* imo in Rege alias pio, *2. Chron. 16: 7.* Quod si in una alterave necessitate, tam lubricum sit auxilium humanum, quanto minus id pacem solidam procurare poterit: Nonne transactiones pacis jam ante sancitæ, summorum potestatum custodia & fidejussione munitæ, quandoque mutationem passæ sunt? Sed ad exemplum Nehemiæ, plane certi de potentia & gratia humana, *Nehem. 2: 4.* & Deum nihilominus invocan-

Pax a Deo à mundo speranda

tis; quando mediū aliquod humanū, promovendę paci videtur idoneu,
tunc maxime invocandus est Deus, qui corda hominum regit *Prov. 21: 1.*
& hostium conatus reprimere potest, *Pf. 74: 21-23.* ut pacem clementer
concedat! *Hof. 2: 18. & 14: 4, 5. Zeph. 3: 15. Syr. 50: 24, 25, 26.* Deus est Deus
pacis. *1. Cor. 14: 33.* & propter Jesum, qui princeps pacis est, *Esa. 9: 6.* &
pax nostra. *Eph. 2: 14.* etiam hanc pacem, in nominis sui gloriam, benig-
ne dabit, *2 Thess. 3: 16.* *Vot. & conclusio ex 1. Thess. 5: 23. Hebr. 13: 20, 21.*

CONCIO II.

Parasc. *1. Reg. 18: 37.* Post gravissimam idololatriam, *v. 18, 21.* Israëlita-
tæ usq; in 4. annum, gravi fame & siccitate premebantur, *1. Reg. 17: 1. Luc.*
4: 25. Data itaq; spe auxilii & conversionis populi, *1. Reg. 18: 1, 24, 36.* E-
lias sic orat, *v. 37. conf. Deut. 26: 17, 18. & 30: 6.* Nos jam ultra 4. annos
multis calamitatibus pressi, divinum auxiliū & conversionis gratiam,
etiam hoc ultimo die solenni, imploramus, *Jer. 31: 18. Thren. 5: 21.*

TEXTUS, *Jer. 5: v. 3, 4, 5.*

Exord. *Luc. 18: 8.* Justam vindictam in liberationem piorum con-
tra impios, *Psal. 9: 9.* Deus cito exercendi paratus est, *2. Pet. 3: 9.*
Heb. 10: 37. Verum tam pauci erunt ultimis temporibus fideles, *Matth.*
24: 12. 2. Tim. 3: 1-5. ut plurimi negligentes fidem & patientiam, *1. Tim.*
1: 18, 19. (Sanctorum virtutes, *Apoc. 13: 10.*) in calamitatibus suis con-
tabescant, *Jer. 5: 9, 14. Matth. 24: 51.* In textu nostro ostenditur cau-
sa, in primis absentia fidei, propter quam Deus opem desideratam vel
longius differt, vel prorsus denegat; hunc textum S:^a R:^a M:^{tas} nuuc
ordinavit, tanquam accusationem hypocritici cultus hactenus exer-
citi, & ut querulam prophetiam de impietate nostra subssecutura:
Proponetur proinde in nostrum ruborem.

Querela de populo gratiam Dei repellente. (*Vot. ex Act. 26: 18.*)

Magnam obculit Deus clementiam, *Jer. 5: 1.* fore, si diligentis-
simi investiga:ores, *circumeundo, videndo, cognoscendo, querendo*
in plateis & foris Jerusalem, aliquem invenirent vere pium, tunc *toti*
urbis, (ut distincte innuunt Hebr. & Luth.) parceret Deus, *conf. Gen. 18:*
32. Ezek. 22: 30. sed omnes defecerunt, *Jer. 6: 28-30. & 9: 2-6.* (Jeremias
ipse & scriba Baruch, non erant inter incoles urbis; Pius Rex Josias,
Jer. 1: 2. & Ebed Melech, *Jer. 38: 7. & 39: 18* erant in arce:) Hypocritæ
erant, de quibus, *Jer. 26: 16, 24. & 36: 16, 25.* Est itaque hic querela

I. *De absentia mediū, gratiam recipientis:* *Quere tu in Ogone v. 3.*
Domine, nonne tui oculi ad pacem respiciunt? ut populus tuus in Te, &

ver-

379
De hunc tuum
causa 2. hunc 20
20. hunc 6. magis
de sua cognoscit

cipiat, hic v. 4, 5. Ps. 11: 6, 8. Esaj. 26: 8. in omni negotio & necessitate, sincero corde Te unice respiciat, 1 Sam 12: 24. 1. Reg. 2: 4 ac ex hac miseria, unice per Messiam Redemptorem, justitiam & vitam speret, Hab 2: 4. conf. Rom 1: 17. Gal. 3: 11. Heb. 10: 38. Ad hos fideles Tu Domine respicis; sed prorsus nulli inveniuntur, omnes infideles sunt & impii, v. 7, 8, 11, 23-26. Cap. 6: 6, 7, 10. Sc.

Dei gratia
respicit

Ufus. O si apud nos fides esset quam Deus respicit! Ps. 51: 8. In ore & externo cultu Evangelicam fidem jactamus, Nonne Judæi, (sicut nos,) ad cultum suum, ad Ecclesiæ suæ dignitatem, imo ad concessum lumen verbi, provocabant? sed ostendit Deus hanc provocationem & spem mendacem esse, quamdiu essent sine fide ac vera pœnitentia, & sine studio gloriæ Dei & utilitatis proximi, Jer. 6: 20, 21. & 7: 3-14. & 8: 8, 9 & 9: 13-16. conf. Ps. 50: 8, 16-21. Esa. 1: 15-18. Sc. Hisce diebus pœnitentialibus, admitimus admonitiones, perimus intercessiones, &c. sed ipso opere verbû Dei contemnimus, Jer. 42: 20, 21. Ezek 33: 30, 31. Sc. nonne exclamandum ex Psal. 12: 2, 3?

II. De induratione in castigationibus. v. 3. (α) Tu šlâr chem/ie. Hebr. Percussisti eos, & non doluerunt. Aphorismus est Medicorum: *Cum corpus agrum suas plagas non sentit, certum est signum, mentem egrotare.* Certe gravissimus est morbus animæ, manum Dei castigantis non sentire, Esaj. 9: 13. & 42: 25. Hos. 7: 2, 10. Amos. 4: 10, 11. (β) Tu plâgar/ie. Hebr. Consumpsisti eos, & renuerunt accipere disciplinam: Esaj. 1: 5. Jer. 2: 30. & 5: 12, 13. Zephan 3: 2. (γ) She haswa itt Ansichtel/ie. Hebr. induraverunt facies suas, plus quam petram, (Prov. 21: 29. NB. Zach. 7: 12. Ezek. 2: 7.) & renuerunt conversi, Jer. 5: 6. & 8: 4, 5, 6. & 9: 3, 6. Sc.

morbud gravi
simus anima

Ufus. An nunc corda nostra molliora, & vita verbo Dei convenientior, quam ante hoc bellum? Veræ fidei effectus est emendatio per afflictiones, Heb. 12: 7, 9, 10. At in omnibus horum annorum, de diebus precum edictis, conquiritur: ^aR. ^aMtas quod quo gravior plaga, eo major fuerit nostra induratio: quid tandem? vid Ezek. 21: 10-13. & 24: 12, 13.

III. De universalī omnium statuum corruptione, v. 4, 5. Accusat itaque (α) Plebis supinam ignorantiam, mā šte/ie. Hebr. Profecto isti pauperes sunt: stulti facti sunt, quoniam non noverunt, Sc. Illi qui inventi falso jurantes, v. 2. se indurantes, v. 3. sunt ex fece populi, jam dudum in stulticia sua celebres, Jer 4: 22. ex ipsa paupertate occasionem peccandi sumentes, Prov. 9: 9. conf. Prov. 6: 30. Hos. 7: 1. nec, dum judicia Dei, quæ sapientiæ font. sunt, Deut 4: 6. Sap. 6: 27. ignorant, aliter esse potest, Psal. 92: 6, 7 & 94: 8. (β) Magnatum superbam pervicaciam, itt she waldige Hebr. ad magnos, ita vocantur tum divites. Gén.

380
2. Reg. 7. & summo
dignitate conf. 1.
ca. 2. & 3. & 4.
0. 2. Leviticum

Esth. 10:3. Quoniam liberalius educati, & ad bonam doctrinam meliora subsidia habuerunt, *Prov.* 4:3, 4. in iis salutarem cognitionem quæ sicut Propheta, sed frustra; imo illi, tam divites, *Jer.* 5:27. quam in dignitate constituti, sive Politica judiciaria, v. 28. sive Ecclesiastica, v. 31. *conf. c. 6. 13. 14. &c.* Omnes simul præfracte rejecerunt verbum Dei & statuta ejus, tanquam jugum salutariter alias ferendum, *Thr.* 3:17. *Matth.* 11:29, 30. & præcepta Dei, quæ ut vincula fœderis ac subjectionis servare debebant, *Ezek.* 20:37. pervicaciter violarunt, *Psal.* 2:3. *Luc.* 19:14, 47. Plura de Magnorum vitiis, *Gen.* 6:4. *Et* 10:8, 9; *Et* 49:3, 4, 5. *Num.* 16:1, 2. *Esaj.* 19:11, 13. & eorum pœnis, *Eccl.* 5:7. *Sap.* 6:7. &c.

Usus. (Prudenti ac pio zelo, hæc ad singulas Ecclesias applicare possunt Concionatores:) Inprimis in his observamus, quam noxia est ignorantia plebis, *Esaj.* 27:11. *Hos.* 4:1, 3, 6. 2. *Thess.* 1:8. &c. Videant itaque magni, ne vel pravis moribus, frangendo jugum & rumpendo vincula, inferioribus scandalum vel injuriam afferant, *Ezek.* 7:24. *Et* 19:10-12. *Et* 22:27, 28. *Amos* 6: Mich. 3: &c. neve oneribus gravibus, minuant otium ac animum plebis ad cultum divinum, *Exod.* 5:1-9. *Jer.* 22:13-16. Videant Ecclesiastici, ne negligentiam, curam mundanam, avaritiam, superbiam, rixis, &c. turbeur salutaris per verbum & bona exempla, superiorum & inferiorum informatio, *conf. Jer.* 10:21. *Et* 12:10. *Et* 23:11. * *Mal.* 1:10. *Matth.* 13:14. *Luc.* 11:52. 1. *Pet.* 5:2, 3. &c. Conquestus est de hisce Jeremias sub Josia, *Jer.* 1:2. Rege optimo, 2. *Reg.* 23:24, 25. sed quia populus non egit veram penitentiam, non aversa fuit ira Dei, 2. *Reg.* 23:26. Habemus nos à Dei bonitate Regem pium, sed serio resipiscamus, si evitare velimus mala, 1. *Sam.* 12:14, 15. & assequi bonum in *textu h. d. tertio*, *Psal.* 41:11, 12. & alibi monstratum. Viva in Deum fovenda fides, *Hebr.* 10:22-25. vitanda indumentio, *Psal.* 95:8. propaganda salutaris cognitio, 2. *Cor.* 4:6. jugum ac vincula Dei, pia obedientia suscipienda sunt, *Hos.* 11:4. *Matth.* 16:24. &c. Conclusio ex *Hos.* 6:4, 5, 6. *Vorum*, ex 2. *Chron.* 6:40, 41, 42. S. D. G.

Ad Concionatores juniores. Quoniam, ut notissimum est, versiones nostræ Bibli vernaculæ, sapius discedunt à mente Sp. S. Et si locordia fuisset, in eruendo textuum sensu divino, negligere veritatis originalis scrutinium; *Joh.* 5:39. ita hic expositus verus sensus, statim pro concione, in lingua nostra proferendus, (exemplum vide *Conc.* 1. diei 2. Membr. 2. β .) Sine ostentatione & jactatione linguæ incognitæ, 1. *Cor.* 14:19. Sic nullus scandali metus, nec ullum temporis aut devotionis dispendium. De cætero genuinum sensum 3:2. S:æ ejusque emphasin negare, vel non admittere, vel supprimere, vix aliud foret quam obscurare lucem, (*Psal.* 19:11 & 119:105.) aliquod utile & divinum subterfugere, (*Act.* 20:20, 27.) & veritatem detinere, *Rom.* 1:18. Proximo anno, si Deus benigne juverit, in lingua nostra habebimus optimorum quorundam ap. exteros Concinatorum medicatæ, penitent. & subsidia alia in textus Davidicos. Valet in Domino Jesu,